

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет
«Дніпровська політехніка»

Навчально-науковий інститут економіки

Факультет менеджменту

Кафедра менеджменту

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА
кваліфікаційної роботи ступеня бакалавр

студента Лагуткіна Аллена Сергійовича

академічної групи 073-21-3

спеціальності 073 Менеджмент

на тему Обґрунтування ефективності рішень у сфері управління основними засобами підприємства

Керівник кваліфікаційної роботи	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
	Грошелева О.Г.	80	добре	<i>OG</i>
Рецензент	<i>Григоренко О.В.</i>	80	добре	<i>OG</i>
Нормоконтролер	Грошелева О.Г.	80	добре	<i>OG</i>

Дніпро
2025

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри менеджменту

Швець В.Я.

(підпис)

«05» травня 2025 року

**ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеня бакалавра**

студенту Лагуткіну А.С. академічної групи 073 – 21 – 3
(прізвище та ініціали) (шифр)

спеціальності 073 Менеджмент

на тему Обґрунтування ефективності рішень у сфері управління основними засобами підприємства

затверджену наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» від 06 травня 2025 р. № 347-с

Розділ	Зміст	Термін виконання
Теоретичний	Теоретично-методологічні засади управління основними засобами підприємства	05.05.2025 – 13.05.2025
Аналітичний	Аналіз підприємницької діяльності Приватного акціонерного товариства «Восход» та оцінка ефективності управління його основними засобами	14.05.2025 – 27.05.2025
Рекомендаційний	Проект заходів щодо удосконалення управління основними засобами ПрАТ «ВО «Восход»	28.05.2025 – 07.06.2025

Завдання видано

(підпис керівника)

Олена ГРОШЕЛОВА

Дата видачі «16» травня 2025 року

Дата подання до екзаменаційної комісії «12» червня 2025 року

Прийнято до виконання

(підпис студента)

Алєн ЛАГУТКІН

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи бакалавра
студента групи 073 – 21 – 3
НТУ «Дніпровська політехніка»
Лагуткіна Аллена Сергійовича

на тему: Обґрунтування ефективності рішень у сфері управління основними засобами підприємства

КЛЮЧОВІ СЛОВА: основні засоби, ефективність, стійкість, модернізація, відтворення, оновлення, рентабельність, сільськогосподарська техніка, діаграма Ганта

Структура роботи: 71 сторінка комп'ютерного тексту; 15 рисунків; 15 таблиць; 0 додатків; 22 джерела посилання.

Об'єкт розроблення – процес управління основними засобами підприємства.

Мета роботи – теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення управління основними засобами підприємства.

Основні результати кваліфікаційної роботи бакалавра полягають у такому: узагальнено теоретичні основи управління основними засобами підприємства; проаналізувати підприємницьку діяльність ПрАТ «ВО «Восход»; оцінено ефективність управління основними засобами ПрАТ «ВО «Восход»; обґрунтовано управлінські рішення щодо підвищення ефективності управління основними засобами ПрАТ «ВО «Восход».

Методи дослідження – теоретичного узагальнення та критичного аналізу (на етапі дослідження теоретичних основ управління основними засобами підприємства), методи економіко-статистичного, економічного, стратегічного аналізу, матричні, графічні методи, а також методи синтезу (в процесі аналізу стану підприємства, ефективності управління його основними засобами, а також розробки та обґрунтування економічної ефективності рішень щодо удосконалення управління основними засобами).

Результати кваліфікаційної роботи рекомендовано для використання – запропоновані у роботі рішення щодо підвищення ефективності управління основними засобами підприємства можуть бути використані у практиці діяльності підприємств, що працюють на ринку сільськогосподарської техніки.

Сфера застосування – проектування заходів щодо підвищення ефективності управління основними засобами підприємства.

Економічна (соціально-економічна) ефективність запропонованих управлінських рішень проявляється у збільшенні валового прибутку підприємства на 16%, рентабельності основних засобів – на 6,2%, чистого прибутку – на 30,6%, чистої рентабельності продажів – на 1,2%.

Значимість роботи – запропоновані у кваліфікаційній роботі рішення щодо підвищення ефективності управління основними засобами підприємства можуть бути впроваджені у практику діяльності ПрАТ «ВО «Восход», за матеріалами якого виконано дослідження, а також у практику діяльності інших вітчизняних підприємств – виробників навісної сільськогосподарської техніки.

ABSTRACT

of qualification paper for Bachelor's degree
by the student of the academic group 073-21-3
Dnipro University of Technology
Lahutkin Allien

Title: Substantiation of the effectiveness of decisions in the field of fixed asset management of an enterprise

KEY WORDS: fixed assets, efficiency, sustainability, modernization, reproduction, renewal, profitability, agricultural machinery, Gantt chart

Structure: 71 printed pages; 15 figures; 15 tables; 0 appendixes, 22 references.

Object of development the process of managing fixed assets of an enterprise.

The aim of the paper - theoretical justification and development of practical recommendations for improving the management of fixed assets of the enterprise.

The main findings of the qualification paper for the Bachelor's degree are as follows: the theoretical foundations of fixed assets management of the enterprise are summarized; the entrepreneurial activity of Private JSC "PA "Voshod" is analyzed; the efficiency of fixed assets management of Private JSC "PA "Voshod" is assessed; management decisions are justified to increase the efficiency of fixed assets management of Private JSC "PA "Voshod".

Research methods – theoretical generalization and critical analysis (at the stage of studying the theoretical foundations of fixed asset management of an enterprise), methods of economic and statistical, economic, strategic analysis, matrix, graphic methods, as well as synthesis methods (in the process of analyzing the state of the enterprise, the effectiveness of managing its fixed assets, as well as developing and substantiating the economic efficiency of decisions to improve fixed asset management)/

The findings of the qualification paper for the Bachelor's degree - The solutions proposed in the work to improve the efficiency of management of fixed assets of the enterprise can be used in the practice of enterprises operating in the agricultural machinery market.

Application - designing measures to improve the efficiency of management of fixed assets of the enterprise.

Financial viability of the proposed measures is manifested in increase in the company's gross profit by 16%, return on fixed assets by 6.2%, net profit by 30.6%, net return on sales by 1.2%.

The value of the research – The solutions proposed in the qualification work to improve the efficiency of management of fixed assets of the enterprise can be implemented in the practice of the activities of Private JSC "PA "Voshod", based on the materials of which the research was carried out, as well as in the practice of other domestic enterprises - manufacturers of mounted agricultural machinery.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1 ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ	7
1.1 Основні засоби: характеристика, особливості управління.....	7
1.2 Методичні підходи до оцінки ефективності управління основними засобами підприємства	12
1.3 Формування стратегії управління відтворенням основних засобів підприємства.....	17
2 АНАЛІЗ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ВИРОБНИЧОГО ОБ'ЄДНАННЯ «ВОСХОД» ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЙОГО ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ	20
2.1 Загальна характеристика ПрАТ «ВО «Восход», його продукції та ринку, на якому працює підприємство	20
2.2 Аналіз підприємницької діяльності ПрАТ «ВО «Восход».....	27
2.3 Оцінка ефективності управління основними засобами ПрАТ «ВО «Восход»	40
3 ПРОЄКТ ЗАХОДІВ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ ПРАТ «ВО «ВОСХОД»	50
3.1 Вибір форми оновлення основних засобів ПрАТ «ВО «Восход».....	50
3.2 Обґрунтування економічної доцільності модернізації основних засобів ПрАТ «ВО «Восход» як напрямку удосконалення управління ними	56
ВИСНОВКИ.....	62
ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ	68

ВСТУП

Виробництво сільськогосподарської техніки належить до категорії капіталомістких. Основні засоби становлять значну частину активів підприємства і прямо впливають на собівартість готової продукції через амортизаційні відрахування, витрати на ремонт та обслуговування. Неefективне управління призводить до зростання собівартості, зниження конкурентоспроможності та рентабельності. В умовах глобалізації та посилення конкуренції на ринку сільськогосподарської техніки вітчизняні виробники мають постійно шукати шляхи для підвищення ефективності. Ефективне управління основними засобами дозволяє скоротити терміни виробництва продукції, що є критично важливим для завоювання та збереження ринкових позицій.

Сільськогосподарська техніка постійно вдосконалюється. Своєчасна модернізація основних засобів та впровадження нових технологій дозволяє виробникам вчасно реагувати на зміни в попиті, пропонувати більш сучасні та ефективні рішення для сільгоспвиробників. Правильне управління дає змогу оптимізувати виробничі процеси, підвищити продуктивність праці, знизити кількість простоїв обладнання та мінімізувати втрати від браку. Це має безпосередній вплив на обсяги виробництва та на його ефективність.

Для багатьох вітчизняних підприємств доступ до значних інвестиційних ресурсів залишається обмеженим. В таких умовах ефективне використання наявних основних засобів, продовження терміну їхньої служби, впровадження превентивного обслуговування та удосконалення технологічних процесів є важливим завданням, вирішення якого визначає життєздатність підприємства.

Воєнний стан суттєво змінив акценти в управлінні основними засобами для вітчизняних виробників навісної сільськогосподарської техніки. Першочерговим завданням стало збереження фізичної цілісності обладнання та виробничих потужностей. Не зважаючи на військові дії, аграрний сектор потребує техніки,

тому спроможність вітчизняних виробників підтримувати безперервність виробництва опосередковано впливає на продовольчу безпеку нашої країни. Це вимагає розробки запасних планів, диверсифікації постачальників, пошуку альтернативних логістичних маршрутів та створення резервів ключових компонентів та матеріалів.

В умовах невизначеності та швидких змін виробники повинні зберігати спроможність бути максимально гнучкими та швидко адаптуватися до нових реалій, що проявляється у здатності перепрофілювати обладнання для виробництва іншої продукції, оптимізувати виробничі лінії під нові умови чи розширити співпрацю із партнерами. Акцент зміщується на глибоку оцінку ризиків, пов'язаних із війною та розробку стратегії щодо мінімізації таких ризиків.

Нестабільність енергопостачання наголошує на важливості енергоефективності обладнання, можливості використання альтернативних джерел енергії для живлення та забезпечення автономності виробництва.

Таким чином, воєнний стан посилює актуальність управління основними засобами, висуваючи на перший план питання безпеки, стійкості, гнучкості та ефективного їх використання в умовах підвищеної невизначеності.

Ці міркування зумовили вибір теми даної кваліфікаційної роботи.

Метою кваліфікаційної роботи є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо удосконалення управління основними засобами підприємства.

Для досягнення поставленої мети в кваліфікаційній роботі мають бути вирішені такі завдання:

- узагальнити теоретичні основи управління основними засобами підприємства;
- проаналізувати підприємницьку діяльність ПрАТ «ВО «Восход»;
- оцінити ефективність управління основними засобами ПрАТ «ВО «Восход»;

- обґрунтувати управлінські рішення щодо підвищення ефективності управління основними засобами ПрАТ «ВО «Восход».

Об'єкт розроблення – процес управління основними засобами підприємства.

Предмет розроблення – теоретичні, методичні та практичні підходи до управління основними засобами підприємства.

Для досягнення мети та вирішення поставлених завдань у даній кваліфікаційній роботі використано наступні методи: теоретичного узагальнення та критичного аналізу (на етапі дослідження теоретичних основ управління основними засобами підприємства), методи економіко-статистичного, економічного, стратегічного аналізу, матричні, графічні методи, а також методи синтезу (в процесі аналізу стану підприємства, ефективності управління його основними засобами, а також розробки та обґрунтування економічної ефективності рішень щодо удосконалення управління основними засобами).

Практична значущість одержаних результатів для підприємства полягає в тому, що запропоновані у роботі рішення щодо підвищення ефективності управління основними засобами можуть бути використані у практиці діяльності підприємств, що працюють у сфері виробництва сільськогосподарської техніки.

1 ТЕОРЕТИЧНО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ

1.1 Основні засоби: характеристика, особливості управління

Кожне підприємство незалежно від форми власності та організаційно-правової форми має в розпорядженні основні засоби, які характеризують його матеріально-технічну базу і визначають технічний рівень виробництва. Виробничі активи підприємства, які формують його основні засоби, мають свій цикл існування. Вони періодично надходять на підприємство, активно використовуються у виробничому процесі, поступово зношуючись. Щоб підтримувати їх робочий стан, ці активи регулярно підлягають відновленню через ремонт, що допомагає зберегти їхні функціональні характеристики. Також, у межах підприємства може відбуватися їхнє внутрішнє переміщення. З часом, коли подальше використання цих активів стає економічно недоцільним або фізично неможливим, вони виводяться з експлуатації.

В Україні спостерігається проблема недостатнього фінансування оновлення виробничих потужностей та їх виведення з обігу. Це підкреслює критичну важливість безперервного контролю за станом основних засобів. Такий моніторинг не лише дозволяє виявити можливості для підвищення ефективності їх використання, а й сприяє загальному поліпшенню господарської діяльності підприємства. Зрештою, від раціонального та ефективного використання основних виробничих фондів напряду залежить як продуктивність підприємства, так і його фінансовий успіх.

В економічній літературі термін «основні засоби» трактується доволі широко. На рисунку 1.1 наведено кілька визначень для формування комплексного уявлення про природу досліджуваної категорії. Варто зазначити, що значну кількість визначень можна знайти й у законодавстві, зокрема у Податковому кодексі, у Стандартах бухгалтерської звітності тощо.

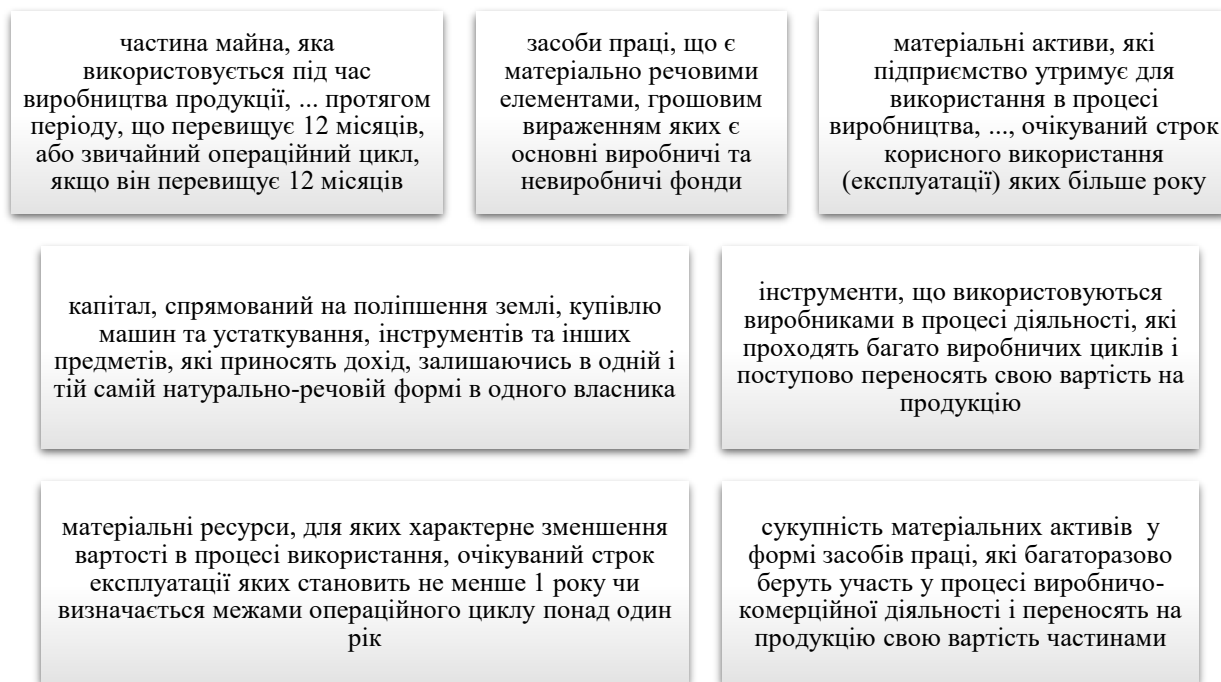

Рисунок 1.1 – Трактуювання сутності поняття «основні засоби» [1, 2]

Ключові ознаки сутності поняття «основні засоби» представлено на рисунку 1.2.

ОСНОВНІ ЗАСОБИ		
необоротні активи, що зберігають свою фізичну форму і служать підприємству більше року (або довше за один операційний цикл, якщо він триває понад рік)	підприємство їх використовує для здійснення виробничої діяльності, а також у процесі виконання адміністративних або соціально-культурних завдань	активи підприємства поступово переносять свою цінність на створений продукт, надану послугу чи реалізований товар

Рисунок 1.2 – Ключові ознаки визначення сутності поняття «основні засоби» [3]

Погоджуючись із думкою, висловленою у [4], а також враховуючи узагальнення описаних вище підходів, в межах даної кваліфікаційної роботи під терміном «основні засоби» пропонуємо розуміти матеріальні активи, які підприємство використовує для одержання економічної вигоди, які багаторазово беруть участь у виробничих циклах, зберігаючи при цьому свою натуральну

форму, поступово (частинами) переносячи свою вартість на вироблену продукцію.

Вивчення способів групування основних засобів допомагає вдосконалити їхню організацію та забезпечити раціональне застосування. Розподіл цих ресурсів за категоріями дає змогу розрізнити різні види майна, враховуючи їхні технічні параметри, роль у виробництві, ступінь новизни, умови експлуатації та форму власності. Таке групування сприяє зручному відстеженню й нагляду за використанням та станом основних фондів. Це, своєю чергою, дозволяє покращити керування ними та процес планування. Основні засоби класифікують за різними ознаками (див. рисунок 1.3).

Рисунок 1.3 – Класифікація основних засобів [5]

В управлінні основними засобами застосовують різноманітні методологічні підходи: функціональний, процесний, стратегічний, системний, ситуаційний та інтегрований. [6] Вибір конкретного підходу залежить від низки важливих факторів. Серед них - масштаб підприємства, обсяг повноважень керівника, етап життєвого циклу компанії та її продукції, а також сфера діяльності бізнесу.

Функціональний підхід до управління основними засобами полягає в тому, що рішення щодо використання, оновлення, обслуговування або вибуття основних засобів приймаються з урахуванням їх функціонального призначення

у виробничому процесі. Інакше кажучи, основні засоби оцінюються не лише як елементи балансу, а як інструменти реалізації операційної та стратегічної цілей підприємства. Процесний підхід до управління основними засобами - це управлінська концепція, що передбачає організацію діяльності підприємства у вигляді сукупності взаємопов'язаних процесів, кожен з яких спрямований на досягнення конкретного результату щодо ефективного використання, оновлення й обслуговування основних засобів. Сутність стратегічного підходу до управління основними засобами полягає в системному, довгостроковому плануванні, використанні й оновленні матеріально-технічної бази підприємства з урахуванням зовнішніх викликів, внутрішніх можливостей і стратегічних цілей бізнесу. Системний підхід до управління основними засобами - це метод управління, який розглядає основні засоби як частину цілісної виробничо-економічної системи підприємства, де кожен компонент (обладнання, будівлі, транспорт, ІТ-системи тощо) взаємопов'язаний і впливає на досягнення стратегічних цілей компанії. Ситуаційний підхід до управління основними засобами – це управлінська концепція, згідно з якою рішення щодо оновлення, утримання, використання або вибору форми відтворення основних засобів приймаються не за шаблоном, а в залежності від конкретної ситуації, в якій перебуває підприємство. Інтегрований підхід до управління основними засобами підприємства - це системне управління всіма етапами життєвого циклу основних засобів, яке враховує технічні, фінансові, стратегічні, організаційні та ризикові аспекти, з метою забезпечення їх максимально ефективного використання в довгостроковій перспективі.

Ефективність управління основними засобами досягається за допомогою інструментів як стратегічного, так і тактичного рівня. Ключовим є правильний добір цих інструментів, який має відповідати конкретному управлінському завданню. Таке узгодження між обраним інструментом і поставленою метою дозволяє успішно реалізовувати управлінські рішення.

Основна мета управління основними засобами - забезпечити виробництво конкурентоспроможної продукції в обсягах, достатніх для збереження або

розширення позицій підприємства на ринку, шляхом формування стійких конкурентних переваг.

Як зазначено у [7] управління основними засобами має проводитися впродовж всього життєвого циклу об'єкта основних засобів (див. рисунок 1.4).

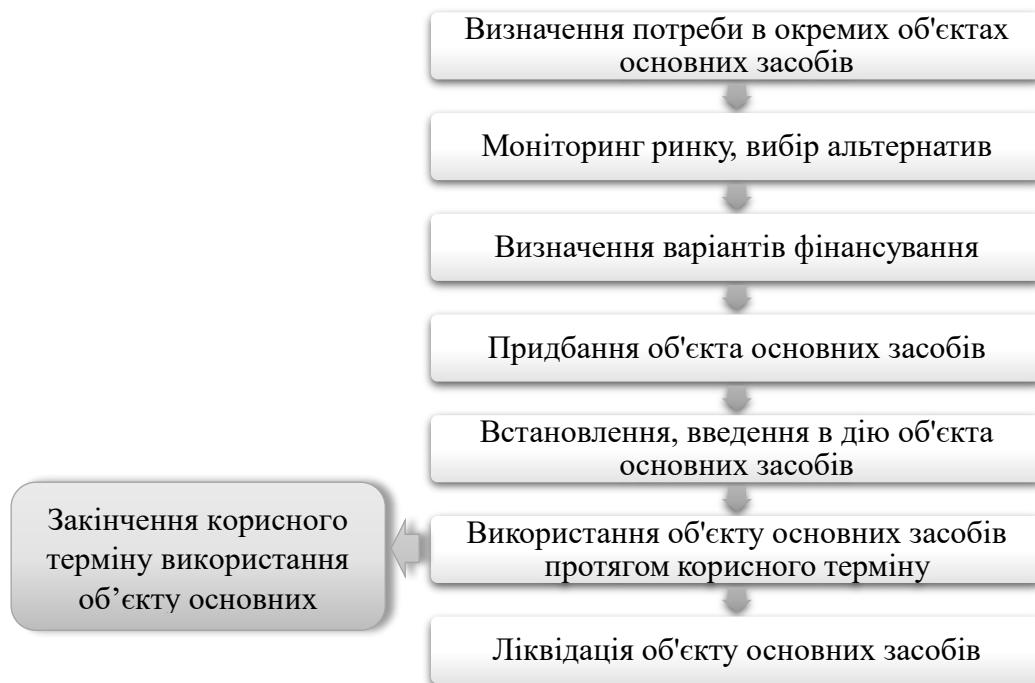

Рисунок 1.4 – Етапи життєвого циклу об'єкту основних засобів

Спершу потрібно чітко сформулювати потребу в обладнанні, його необхідні характеристики та вимоги до якості. Далі відбувається моніторинг ринку для пошуку доступних варіантів. На цьому етапі порівнюються альтернативи за ціною, потужністю, матеріалами тощо, щоб обрати оптимальне обладнання, яке найкраще відповідає вимогам підприємства за критерієм мінімальних приведених витрат. Третій етап зосереджений на аналізі можливих варіантів фінансування придбання. Це може бути повне використання власних коштів, комбінація власних і залучених, або ж виключно залучені кошти. Важливо обрати варіант, що забезпечить найвищу чисту теперішню вартість. На четвертому етапі відбувається безпосереднє управління процесом придбання. Це включає оперативне транспортування та оформлення всієї необхідної документації, як-от гарантії. Коли обладнання доставлено, на п'ятому етапі проводяться його установка, первинне налагодження та тестування, після чого

воно вводиться в експлуатацію. Шостий етап є найбільш трудомістким і передбачає використання обладнання протягом його корисного терміну. Важливо забезпечити безперебійну роботу через регулярне обслуговування, поточні ремонти та можливу модернізацію, якщо з'являються ефективніші аналоги. На сьомому етапі, коли термін служби поточного обладнання добігає кінця, визначається потреба у новому, вдосконаленому обладнанні, що відповідатиме актуальним ринковим вимогам. По суті, цей етап поєднує шостий і перший. Завершальний, восьмий етап – це ліквідація об'єкта основних засобів шляхом утилізації, продажу або безоплатної передачі.

1.2 Методичні підходи до оцінки ефективності управління основними засобами підприємства

Основні засоби є основою будь-якого виробництва, ключовою складовою його матеріально-технічної бази та рушійною силою розвитку. Їхній стан та продуктивність використання безпосередньо впливають на підсумкові результати господарської діяльності підприємства. Ці активи вимагають ретельного аналізу. Він необхідний для оцінки ефективності їхнього функціонування, підтримки безперервного виробничого процесу та надання інформації для системи управління. Для підвищення ефективності використання виробничого обладнання керівництву потрібні дані про чинники, що впливають на його експлуатацію. Краща продуктивність устаткування є однією з умов для зростання продуктивності праці, зниження витрат та збільшення прибутку. Своєчасний та методологічно коректний економічний аналіз допомагає виявити можливості для підвищення ефективності використання основних засобів. Послідовність проведення аналізу основних засобів на підприємстві подано на рисунку 1.5.

Цей аналіз дає змогу оцінити, наскільки успішно працює підприємство, враховуючи наявні виробничі потужності. Використовуючи дані

бухгалтерського обліку, можна вирахувати ключові показники для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

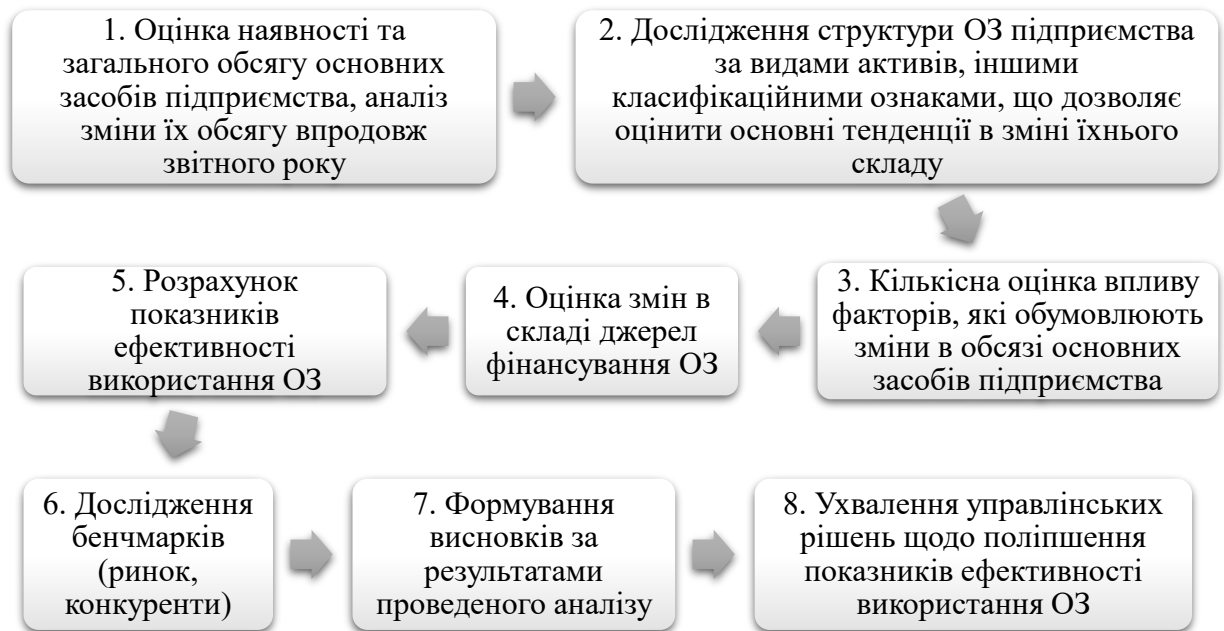

Рисунок 1.5 – Послідовність проведення аналізу основних засобів [8]

Як зазначено у [9] здійснення оцінки основних засобів та її методика має враховувати такі аспекти:

- оскільки основні засоби зберігають свою функціональність протягом тривалого періоду часу (понад один операційний цикл), то пов'язані з ними витрати на придбання та обслуговування розподіляються в часі;

- підхід до оцінки ефективності використання основних засобів залежить від їх типу, форми власності, ролі у виробничій діяльності, а також від цільового призначення;

- час фактичної заміни основних засобів може не збігатися з моментом, коли їхня вартість компенсується, що може призвести до фінансових витрат, обсяг яких негативно вплине на фінансові результати підприємства;

- основні засоби підприємства використовуються не лише у виробництві, а й у соціально-побутовій та культурній сферах. Тому їх ефективність оцінюється не тільки економічними, а й соціальними, екологічними та іншими чинниками.

Через те, що основні засоби є значною складовою капіталу і відіграють ключову роль у діяльності будь-якого вітчизняного виробника, їхній стан та ефективність використання потребують безперервного контролю. В літературних джерелах можна зустріти різні підходи щодо проведення їхньої аналітично оцінки. Так, у [5, 10] систематизовано напрямки, а також показники, орієнтація на які дозволяє здійснити комплексне оцінювання стану та ефективності формування та використання основних засобів підприємства (див. рисунок 1.6).

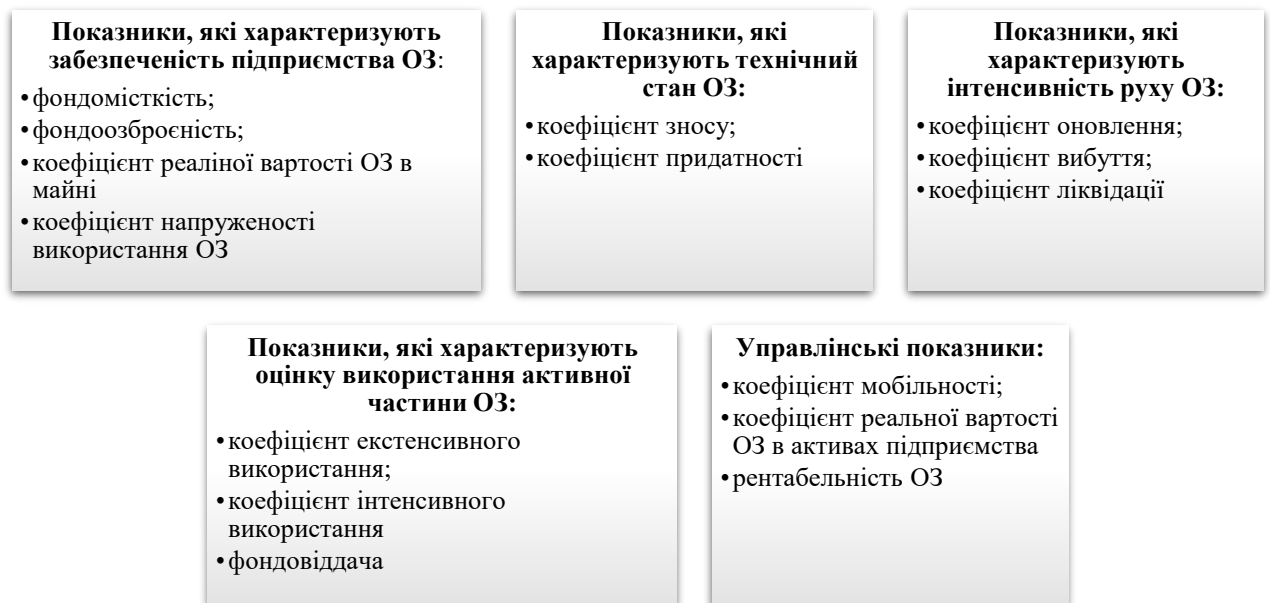

Рисунок 1.6 – Показники оцінки стану й ефективності використання основних засобів

З економічної точки зору, основні засоби поділяються на активну (безпосередньо задіяні у виробництві: машини, обладнання, транспорт) та пасивну (забезпечують умови для виробництва: будівлі, споруди) частини. [11] Для підвищення ефективності використання основних засобів вкрай важливо збільшувати частку активної частини у загальній вартості виробничих фондів.

Ефективність використання основних засобів оцінюється за допомогою таких показників, як фондівдача, рентабельність основних засобів та прибуток на гривню основних засобів. [12] Фондовіддача є ключовим індикатором і залежить від зміни структури основних засобів, обсягу випуску продукції та

вартості активної частини. Стимулюючим фактором її зростання є збільшення частки активної частини фондів. Економічний ефект від використання основних засобів прямо залежить від співвідношення доходів та витрат підприємства. Максимізація прибутку від їх експлуатації протягом певного періоду свідчить про раціональне використання. Підвищення ефективності полягає у збільшенні обсягів випущеної продукції, що веде до зростання фондівіддачі.

Як зазначається у [13] головна мета підвищення ефективності використання основних засобів - зменшення експлуатаційних витрат та витрат на зберігання, збільшення обсягів виробництва при менших ресурсних витратах, зниження собівартості, підвищення балансових доходів та покращення якості продукції з мінімальними витратами. Застосування цих принципів позитивно впливає на управління виробництвом та кінцеві показники підприємства.

Відповідно до [14] існують два основні підходи до вдосконалення використання основних засобів: екстенсивний (збільшення часу роботи) та інтенсивний (збільшення віддачі за одиницю часу). Тобто, екстенсивні показники характеризують використання за часом експлуатації, а інтенсивні – за продуктивністю. Систематизована модель забезпечення ефективного використання основних засобів підприємства за рахунок гармонійного поєднання екстенсивної та інтенсивної складових представлено на рисунку 1.7.

Слід звернути увагу на дві ключові обставини представленої моделі. По-перше, тоді як екстенсивне використання машин та обладнання обмежене календарним часом, потенціал збільшення інтенсивного навантаження та продуктивності є необмеженим. По-друге, заходи екстенсивного характеру, як правило, не потребують значних капіталовкладень, тоді як підвищення інтенсивності використання виробничих потужностей вимагає суттєвих інвестицій.

У [16] показано, що ключовими напрямками вдосконалення використання основних засобів є технічне вдосконалення засобів праці, збільшення часу функціонування устаткування та поліпшення процесів організації і управління виробництвом.

Рисунок 1.7 – Модель забезпечення ефективного використання основних засобів підприємства [15]

Технічне вдосконалення засобів праці може відбуватися кількома шляхами: через технічне переоснащення з використанням комплексної автоматизації та гнучких систем, шляхом заміни або модернізації застарілого обладнання, усуненням диспропорцій у виробничих потужностях, а також через механізацію допоміжних та обслуговуючих процесів. Збільшення часу функціонування устаткування можна досягти за рахунок зменшення термінів ремонтів ОЗ, а також скорочення часу простоїв. Джерелами поліпшення процесів організації і управління виробництвом є застосування науково обґрунтованих підходів до організації виробничих процесів та праці, покращення забезпечення матеріально-виробничими запасами, зростання продуктивності персоналу через впровадження систем мотивації та стимулювання.

Обираючи методи для підвищення ефективності використання основних засобів у системі управління компанії, важливо враховувати її специфіку та особливості діяльності. У таблиці 1.1 детально розглянуто ці напрямки.

Таблиця 1.1 – Напрями підвищення ефективності використання основних засобів підприємства [16]

Напрямок	Зміст
Систематичне оновлення ОЗ	Фізичне та моральне старіння основних засобів негативно впливає на конкурентоспроможність підприємства
Позбавлення від неважливих ОЗ	Підприємство зможе ефективно використовувати свої основні засоби лише тоді, коли обслуговує виключно ті з них, що активно експлуатуються
Збільшення коефіцієнту змінності	Керівництво підприємства прагне максимально ефективно використовувати свої основні засоби
Раціональні планові роботи основного устаткування	Систематичні поточні та капітальні ремонти зменшують час простоїв основних засобів. Ефективним шляхом до цього є створення власної ремонтної служби, яка гарантуватиме своєчасне технічне обслуговування та мінімізуватиме пов'язані з ним витрати
Модернізація складу ОЗ	Ефективне використання основних засобів залежить від наявності високотехнологічного обладнання та сучасних технологій. Застосування такого устаткування у виробництві мінімізує витрати й усуває простої. Це, своєю чергою, веде до збільшення обсягів випуску, зниження собівартості продукції та підвищення її якості
Підвищення якості використовуваної початкової сировини	Застосування високоякісної сировини є ключовим для підвищення обсягів виробництва, що, своєю чергою, покращує показники фондівдачі

1.3 Формування стратегії управління відтворенням основних засобів підприємства

Ефективне стратегічне управління відтворенням та використанням основних засобів є життєво важливим для успіху підприємств у сучасних умовах. Машини, обладнання та будівлі становлять основоположні ресурси для виробництва товарів та послуг, задоволення потреб клієнтів і підтримки конкуренції.

В умовах постійно мінливого економічного ландшафту (зумовленого технологічними інноваціями, змінами в споживчих уподобаннях, політичною нестабільністю, законодавчими нововведеннями тощо) стратегічне управління основними засобами набуває особливої важливості. Воно дозволяє підприємствам адаптуватися до цих змін і зберігати конкурентоспроможність.

У цьому контексті актуальними стають такі напрями: планування капіталовкладень, оцінка технологічних загроз, урахування довговічності та життєвого циклу активів, а також впровадження екологічно чистих виробничих практик.

Вітчизняні підприємства стикаються зі значним фізичним та моральним старінням основних фондів, що вимагає їхньої технологічної модернізації. Цього можна досягти, якщо підприємства налагодять безперервний процес оновлення основних засобів, а в країні буде створена інноваційна інфраструктура для стимулювання інноваційної активності.

Розробка стратегії оновлення основних фондів дає змогу визначити пріоритетні напрямки модернізації. Вона має ґрунтуватися на інноваційних рішеннях, що враховують майбутній попит на продукцію та її конкурентоспроможність. Застосування альтернативних варіантів при формуванні цієї стратегії дозволяє посилити сильні сторони компанії та уникнути слабких. На основі оцінки цих варіантів обирається оптимальний шлях оновлення та джерела його фінансування.

Як зазначено у [17] стратегія відтворення основних виробничих фондів підприємства являє собою логічний план дій. Його мета - досягнення бажаних результатів діяльності шляхом впровадження новітніх технологій, інноваційних розробок, а також створення нових організаційних систем компанії. Це відбувається на базі працездатних, модернізованих засобів виробництва або через інтеграцію зовсім нових, що відповідають сучасному рівню розвитку виробничих потужностей.

У [18] показано, що формування стратегії управління ОЗ як компоненту стратегічного управління підприємством відіграє важливу роль у контексті підвищення ефективності відтворення основних засобів.

Процес управління основними засобами охоплює розробку планів та дій для їх оптимального використання, підтримки, відтворення й оновлення. У цьому контексті безперервний моніторинг та аналіз доступності основних засобів є критично важливим, адже актуальна інформація є основою для

обґрунтованих управлінських рішень щодо посилення та модернізації матеріально-технічної бази компанії.

Загалом, розробка стратегії управління основними засобами - це системний процес, що вимагає врахування багатьох факторів і постійної адаптації до змін. Ця стратегія повинна сприяти зростанню ефективності використання активів, зниженню витрат, а також забезпеченню стабільності та конкурентоспроможності підприємства.

Таким чином, у сучасному динамічному економічному середовищі стратегія управління основними засобами потребує комплексного та системного підходу. Компанії мають поєднувати аналіз глобальних ринкових змін з інноваційними технологіями та стратегічним плануванням для ефективного використання своїх активів. Це включає вдосконалення внутрішніх процесів, посилення культури ощадливого використання ресурсів, інвестування в цифрові рішення, а також постійний аналіз та адаптацію до нових реалій. Стратегія управління основними засобами перетворюється на ключовий інструмент для досягнення сталості та конкурентоспроможності компаній в умовах нестабільності та невизначеності.

2 АНАЛІЗ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО ТОВАРИСТВА «ВИРОБНИЧОГО ОБ'ЄДНАННЯ «ВОСХОД» ТА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ЙОГО ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ

2.1 Загальна характеристика ПрАТ «ВО «Восход», його продукції та ринку, на якому працює підприємство

Приватне акціонерне товариство «Виробниче об'єднання «Восход» (код за ЄДРПОУ 00901695), що знаходиться у місті Корсунь-Шевченківський Черкаської області (вул. Костомарова, 26, поштовий індекс 19401), було створено 5 жовтня 1995 року. Підприємство стало правонаступником Корсунь-Шевченківського орендного підприємства «Агромаш» після відповідного рішення регіонального відділення Фонду держмайна України по Черкаській області.

У 2011 році «Восход» змінив свою організаційно-правову форму, перетворившись на Публічне акціонерне товариство. Ця зміна була офіційно зареєстрована районною державною адміністрацією Черкаської області 3 червня 2011 року (реєстраційний номер 10091050023000046).

3 травня 2016 року набули чинності оновлені положення закону «Про акціонерні товариства». Цей нормативний акт мав на меті посилити вимоги до публічних акціонерних товариств (ПАТ), краще захистити інтереси міноритарних акціонерів, підвищити інвестиційну привабливість України та виконати зобов'язання за угодою про асоціацію між Україною та Європейським Союзом.

Керівництво підприємства визнало недоцільним адаптувати свою діяльність до нових вимог законодавства. Серед цих вимог були: обов'язкове перебування в лістингу фондових бірж (що передбачає виведення у вільний обіг щонайменше 10% акцій), мінімальний чистий дохід понад 400 мільйонів гривень

та ринкова капіталізація не менше 100 мільйонів гривень. З огляду на це, 28 квітня 2017 року, за рішенням Загальних зборів акціонерів, ПАТ «ВО «Восход» змінило свій організаційно-правовий тип на приватне акціонерне товариство.

Наразі статутний капітал компанії складає 1 504 000 гривень. Він сформований за рахунок випуску 6 016 000 простих іменних акцій, кожна з яких має номінальну вартість 0,25 гривні. Переважна частина акцій - 75,679% - належить Товариству з обмеженою відповідальністю «Виробниче об'єднання «Восход».

У своїй структурі підприємство не має дочірніх підприємств, філій, представництв та інших відокремлених структурних підрозділів.

Згідно статуту метою діяльності підприємства є ведення на підприємницьких засадах господарської діяльності в галузі виробництва, торгівлі та надання послуг. Основними видами діяльності ПрАТ «ВО «Восход» із зазначенням кодів КВЕД є:

- 28.30 Виробництво машин і устаткування для сільського та лісового господарства (основний вид діяльності підприємства);

- 28.93 Виробництво машин і устаткування для виготовлення харчових продуктів і напоїв, перероблення тютюну;

- 24.33 Холодне штампування та гнуття;

- 25.50 Кування, пресування, штампування, профілювання; порошкова металургія;

- 25.61 Оброблення металів та нанесення покриття на метали;

- 46.14 Діяльність посередників у торгівлі машинами, промисловим устаткуванням, суднами та літаками;

- 46.61 Оптова торгівля сільськогосподарськими машинами й устаткуванням;

- 46.69 Оптова торгівля іншими машинами й устаткуванням;

- 49.41 Вантажний автомобільний транспорт;

- 33.12 Ремонт і технічне обслуговування машин і устаткування промислового призначення.

Ключовою спеціалізацією компанії є виготовлення ґрунтообробної техніки для потреб рослинництва. Весь виробничий цикл охоплює роботу таких ключових підрозділів: ливарного цеху, ділянки механічної обробки та штампування, зони порошкового фарбування та складального цеху. Така структура дає змогу впроваджувати прогресивні технології у процес створення сільськогосподарського обладнання. Завдяки новаторським підходам у виробництві, обладнання під торговою маркою «Восход» відмінно пристосоване до різноманітних типів ґрунтів та функціонування в різних кліматичних умовах.

Служба підтримки клієнтів підприємства оперативно реагує на запити споживачів. Виїзні сервісні команди запускають техніку в роботу, забезпечують гарантійне та постгарантійне обслуговування. Асортимент запасних частин та комплектуючих регулярно поповнюється.

Весь спектр товарів, що виробляються ПрАТ «ВО «Восход», можна знайти на їхньому офіційному веб-ресурсі. Основні категорії продукції перераховані в таблиці 2.1. Попит на вироби компанії чітко залежить від пори року, що пояснюється сезонністю робіт із землею. Найактивніший період для підприємства припадає на весну.

Ключові споживачі продукції підприємства - середні та великі аграрні компанії, що працюють по всій території України. З огляду на значні розміри українського агросектору (до початку повномасштабного вторгнення площа сільськогосподарських угідь становила 41,3 млн гектарів, продукція сільського господарства становила приблизно 14% ВВП), а також значну кількість агропідприємств (понад 32 тисячі, з яких 504 мають площу понад 3000 гектарів), внутрішній ринок залишається дуже перспективним.

Загальновідомо, що успішність діяльності аграрних компаній безпосередньо залежить від стану та структури їхніх основних виробничих активів, а також від рівня капіталооснащеності земельних угідь. Наразі українські сільгосппідприємства, особливо невеликі та середні, помітно поступаються закордонним аналогам за цим показником.

Таблиця 2.1 – Характеристика продукції ПрАТ «ВО «Восход»

Найменування виду продукції	Кількість асортиментних позицій	Зовнішній вигляд виробів ТМ «Восход»	Загальна характеристика	Переваги
1	2	3	4	5
Культиватори (5-ти рядні та з комплексом для внесення рідких добрив)	13 (10 та 3 позиції відповідно у кожній групі)		ці агрегати призначені для агротехнічних робіт з ґрунтом перед посівом сільськогосподарських рослин, а також для обробки полів під пар. Вони придатні до використання в будь-яких кліматичних умовах України, незалежно від типу ґрунту.	<ul style="list-style-type: none"> - забезпечується однакова глибина по всій робочій ширині, формуючи рівну та частково ущільнену поверхню ґрунту; - конструкція мінімізує ризик забивання рослинними залишками, що сприяє безперебійній роботі; - агрегат здатен обробляти значні площі за короткий час; - рама вирізняється жорсткістю та міцністю, гарантуючи тривалий термін експлуатації; - простота використання та висока надійність роблять цю техніку практичним рішенням для аграріїв
Борони дискові (2-х, 3-х рядні, 2-х рядні з передніми ріжучими котками, з пружинними або жорсткими стойками, ротаційні)	24 (3, 4, 4, 8 та 5 позицій відповідно у кожній групі)		створені для розпушування щільних ґрунтів будь-якого механічного складу, з одночасним подрібненням та загортанням рослинної маси	<ul style="list-style-type: none"> - дозволяє змінювати кут входження дисків у ґрунт, забезпечуючи гнучкість налаштувань під різні умови та типи ґрунту; - значно покращується подрібнення пожнивних решток, що знижує опір, сприяючи економії палива та збільшенню загальної продуктивності обробки; - стійка виготовлена з високоякісної міцної сталі і додатково посилена спеціальною втулкою; - конструкція спрощує та прискорює ремонтні роботи; - підшипниковий вузол осі надійно захищений від потрапляння пилу та ґрунту; - диски виготовляються з еластичної фінської сталі, гарантуючи довговічність та стійкість до зносу

Закінчення таблиці 2.1

1	2	3	4	5
Агрегати глибокого розпушування	3 позиції		<p>розроблені для підготовки землі до посіву, замінюючи традиційні методи осінньої та весняної оранки. Їх застосовують для розпушування ґрунту після збирання врожаю, а також для передпосівної підготовки полів після збирання зернових, на ділянках із залишками рослинності, цілинних землях та кормових угіддях. Крім того, вони ідеально підходять для глибокого розпушування ущільнених шарів ґрунту, які втратили здатність вбирати вологу. Ці шари постійно тверднуть внаслідок звичайної сільськогосподарської діяльності, як-от оранка, рух транспорту та збиральні роботи</p>	<ul style="list-style-type: none"> - покращений водно-повітряний режим; - зростання родючості та водопроникності; - запобігання деградації; - накопичення та розподіл вологи; - стимуляція розвитку кореневої системи та підвищення врожайності; - економія ресурсів при обробітку
Котки на жорсткій рамі (ріжучі, шпорові, зубчато-кільчаті)	(4, 3 та 3 позиції відповідно у кожній групі)		<p>розроблене для переробки рослинних решток таких культур, як ріпак, соняшник і кукурудза, а також для часткового покриття ґрунту мульчею. Крім того, його функціонал охоплює ущільнення верхніх шарів ґрунту після сівби, розбивання ґрунтових брил і часткове вирівнювання рельєфу. Також агрегат застосовується для укатування ґрунту як перед, так і після посіву зернових та овочевих культур</p>	<ul style="list-style-type: none"> - мають універсальну жорстку раму; - комплектуються взаємозамінними секціями (ріжучого котка, кільчато-зубчатого котка, шпорового котка)

Детальне порівняння забезпеченості сільського господарства України та країн Євросоюзу основними виробничими фондами наведено в таблиці 2.2.

Таблиця 2.2 – Порівняння забезпеченості основними виробничими засобами сільського господарства України з країнами ЄС [19]

Країна	Вартість основних засобів сільського господарства, тис. дол. США	Площа сільськогосподарських угідь, тис. га	Вартість основних засобів сільського господарства на 1 га с.-г. угідь, дол. США	Порівняння забезпеченості основними засобами сільського господарства України з країнами ЄС, рази
Німеччина	371 137	16 719	22 198	88,4
Франція	244 832	20 090	8 416	33,5
Угорщина	42 462	5 337	7 956	31,7
Чеська республіка	27 142	4 229	6 418	25,6
Велика Британія	108 407	17 164	6 318	25,2
Польща	74 474	14 779	5 039	20,1
Україна	10 363	41 281	251	1,0

Крім того, дані статистики свідчать, що ступінь зносу основних фондів у сільському господарстві сягає 35%. Це негативно позначається на конкурентоспроможності виробленої продукції та створює перешкоди для її виходу на міжнародні ринки.

Експорт української агропромислової продукції становить значну частину від загального обсягу, сягаючи 45%. Важливо відзначити, що на тлі загального спаду експортних показників, сільськогосподарська галузь демонструє зростання на 0,2%. Ці чинники створюють сприятливі умови для ПрАТ «ВО «Восход», відкриваючи перспективи для збільшення продажів своєї продукції.

Важливо також проаналізувати конкурентне середовище, у якому працює підприємство. Як зазначено у [20] галузь сільськогосподарського машинобудування є доволі конкурентною: тут працює велика кількість виробників, частка ринку яких складає від 5 до 20% (див. рисунок 2.1).

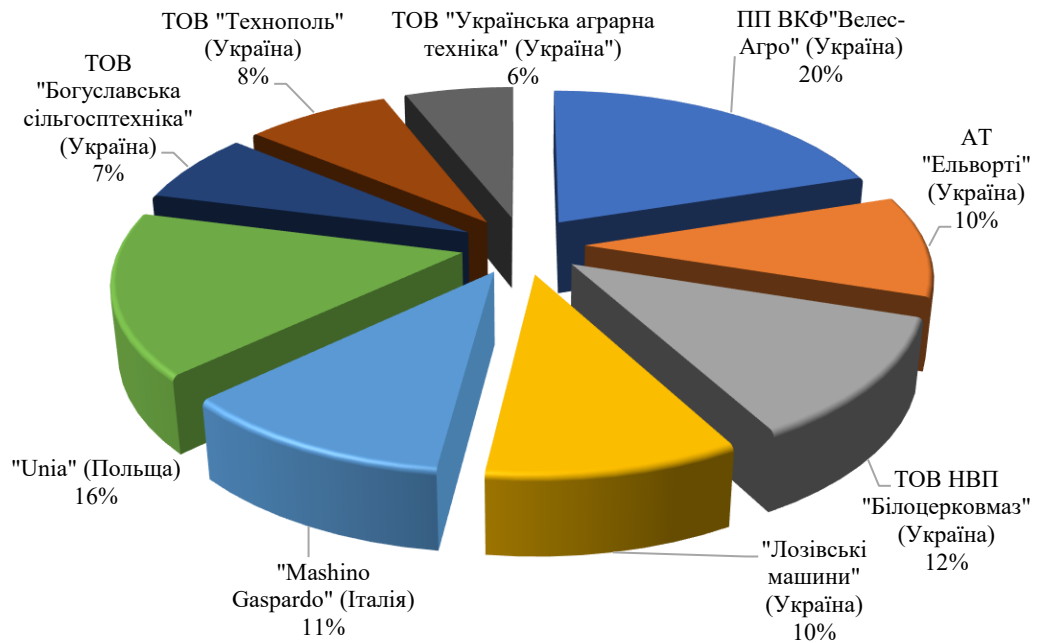

Рисунок 2.1 – Структура вітчизняного ринку сільськогосподарського машинобудування

У таблиці 2.3 представлено результати аналізу привабливості галузі сільськогосподарського машинобудування з використанням моделі п'яти конкурентних сил М. Портера.

Таблиця 2.3 – Аналіз привабливості галузі з використанням моделі М. Портера «П'ять конкурентних сил»

Сила	Вплив	Характеристика
1	2	3
Товари-субститути	Середній	Хоча на ринку вже присутні альтернативні пропозиції, що можуть запропонувати аналогічну якість за меншою вартістю, їхня ринкова присутність наразі незначна, або вони тільки починають свій шлях до споживача.
Внутрішньогалузева конкуренція	Середній	Ринок не надто переповнений. Ще залишаються незайняті сегменти, котрі можна заповнити новими товарами
Нові гравці	Середній	Попри потенційну небезпеку появи нових конкурентів, проникнення на ринок навісної сільськогосподарської техніки ускладнене. Це зумовлено значними початковими капіталовкладеннями та присутністю вже міцно закріплених компаній, що стримує цю загрозу

Закінчення таблиці 2.3

1	2	3
Споживачі	Середній	На ринку, де існує вибір аналогічних продуктів або постачальників, споживачі мають можливість змінити свої переваги. Однак високий рівень задоволеності якістю продукції зменшує ризик відтоку клієнтів
Постачальники	Середній	Обмежена кількість джерел постачання та дефіцит ресурсів можуть негативно позначитися на оперативності поставок сировини. Це створює труднощі, особливо якщо виникає потреба у швидкому поповненні запасів для великих виробничих завдань

Для ПрАТ «ВО «Восход» ключовими постачальниками вихідних компонентів та матеріалів виступають ТОВ «ВО «Восход», ТОВ «Ирбис» та ДП «Ланквітцентр-Україна». Варто зазначити, що вартість цих ресурсів невпинно збільшується. Якість кінцевої продукції підприємства прямо пропорційна якості отриманих матеріалів. З огляду на це, оптимізація структури матеріально-технічного забезпечення є важливим завданням для керівництва.

2.2 Аналіз підприємницької діяльності ПрАТ «ВО «Восход»

У таблиці 2.4 наведено результати аналізу ФГД ПрАТ «ВО «Восход» за період 2022-2024 рр.

Аналіз динаміки виручки та собівартості продукції показує нестабільну, але стратегічно важливу тенденцію. У 2023 р. констатуємо зниження виручки на 15 241 тис. грн (-37%), скорочення собівартості за аналогічний період склало 38% (-13 601 тис. грн). Виручка підприємства скоротилася через повномасштабне вторгнення у 2022 р., що призвело до падіння попиту на продукцію, відтік клієнтів у зоні бойових дій (частина фермерів втратила свої угіддя через окупацію, наближення лінії фронту, також вони дотримуються наразі обережної інвестиційної політики: бажають зберігати значну частину активів у максимально мобільній формі, мінімально вкладаючи в оновлення матеріальної бази), ускладнення логістики.

Таблиця 2.4 – Аналіз ФГД ПрАТ «ВО «Восход»

Найменування показників	Роки			Відхилення абсолютне, тис. грн			Темп зростання, %		
	2022	2023	2024	2023 до 2022	2024 до 2023	2024 до 2022	2023 до 2022	2024 до 2023	2024 до 2022
Виручка від реалізації продукції, тис. грн	41217	25976	42109	-15241	16133	892	63,02	162,11	102,16
Собівартість реалізованої продукції, тис. грн	35188	21587	32884	-13601	11297	-2304	61,35	152,33	93,45
Середньорічна вартість основних виробничих фондів, тис. грн	8649	8374,5	6862,5	-274,5	-1512	-1786,5	96,83	81,95	79,34
Оборотні кошти, тис. грн	54444	35491	37518	-18953	2027	-16926	65,19	105,71	68,91
Коефіцієнт забезпеченості оборотними активами основних засобів, грн/грн	6,29	4,24	5,47	-2,06	1,23	-0,83	67,32	129,00	86,85
Середня чисельність працівників, осіб	96	81	62	-15	-19	-34	84,38	76,54	64,58
Річна продуктивність праці працівників у вартісному вимірюванні, тис. грн/ос.	429,3	320,7	679,2	-108,7	358,5	249,8	74,69	211,79	158,19
Коефіцієнт оборотності оборотних коштів, обертів, тис. грн	0,76	0,73	1,12	-0,03	0,39	0,37	96,68	153,35	148,25
Валовий прибуток, тис. грн	6029	4389	9225	-1640	4836	3196	72,80	210,18	153,01
Рентабельність виробництва, %	5,13	4,43	9,93	-0,70	5,50	4,80	86,37	224,20	193,63
Рентабельність продукції, %	17,13	20,33	28,05	3,20	7,72	10,92	118,66	137,98	163,73

При цьому оптимізація внутрішніх процесів, зменшення обсягів виробництва, переорієнтація на менш ресурсномісткі вироби дозволило скоротити собівартість. Випереджаюче скорочення собівартості поряд із виручкою дозволило підприємству зберегти свою продуктивність: валовий прибуток скоротився на 1 640 тис. грн, але рентабельність продукції при цьому зросла на 3,2%, що забезпечило ПрАТ «ВО «Восход» у 2023 р. позитивний ефект

від виробничої діяльності (на що вказує додатне значення валового прибутку). Тобто, попри той факт, що період 2023-2022 рр. для підприємства виявився кризовим, разом з тим воно втрималося, скоротило витрати й не вийшло в збитки, що свідчить про достатній рівень адаптивності.

У 2024 р. виручка підприємства зросла на 62% (+ 16 133 тис. грн), собівартість – на 52% (+ 11 297 тис. грн), що призвело до зростання валового прибутку на 10,2% (+ 4 386 тис. грн) та, як наслідок, до збільшення рентабельності продукції на 7,72%. Така динаміка свідчить про поступову стабілізацію бізнесу і ефективне управління витратами: аграрний попит поступово відновлюється внаслідок адаптації до воєнних умов; позитивний вплив також спричинило зростання цін на техніку, введення до асортименту нових та удосконалених моделей, які мають більшу маржинальність, а також часткове відновлення клієнтської бази в безпечніших регіонах.

Тобто, попри суттєве падіння виручки у 2023 р. ПрАТ «ВО «Восход» не втратило прибутковість, а у 2024 р. змогло досягти повноцінного фінансового відновлення, отримавши рентабельність вищу, ніж у 2022 р. Гнучке управління собівартістю дозволило не лише зберегти, але й покращити фінансові показники. Така динаміка є позитивною у стратегічному контексті: підприємство продемонструвало здатність пройти період кризи без катастрофічних наслідків і продемонструвало відновлення і зростання ефективності, що свідчить про сильну операційну модель, адекватне реагування на ризики та правильні управлінські рішення.

Наступним кроком аналізу є вивчення динаміки двох ключових компонентів активів підприємства, які виконують різні, але взаємопов'язані функції у виробничо-господарській діяльності – оборотних активів та основних засобів. Варто зазначити, що основні засоби працюють ефективно лише за умови достатнього рівня оборотних активів, які постачають виробництво ресурсами та забезпечують грошові потоки. Порівняльна характеристика темпів росту обох двох складових для ПрАТ «ВО «Восход» наведено на рисунку 2.2.

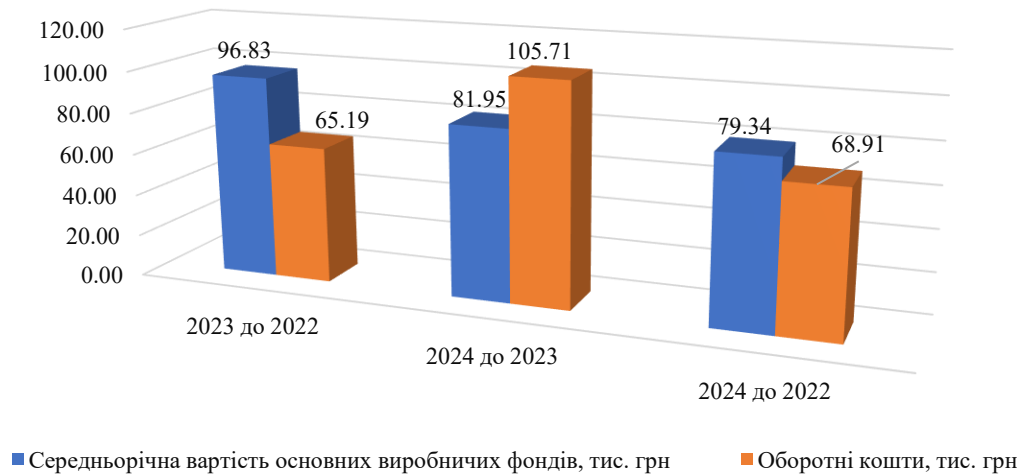

Рисунок 2.2 – Порівняльна характеристика динаміки середньорічної вартості основних засобів та оборотних коштів ПрАТ «ВО «Восход»

Динаміка середньорічної вартості основних виробничих фондів є негативною: у 2023 р. констатуємо незначне зниження (-3%), а у 2024 р. – суттєве падіння (-18%). Причинами такої динаміки є незначні обсяги нових інвестицій, списання пошкоджених та втративших свою цінність через моральний знос активів. Це негативно впливає на технічну базу підприємства.

Щодо динаміки оборотних коштів, то у 2023 р. констатуємо сильне скорочення (-35%), а у 2024 р. – помірне зростання (+6%). Брак обігових коштів у 2023 р. був пов'язаний із труднощами у фінансуванні та зниженням обсягів реалізації. Часткове відновлення у 2024 р. свідчить про стабілізацію ситуації.

Динаміка коефіцієнта забезпеченості оборотних активів основними засобами ($K_{ЗОАОЗ} > 1$) свідчить, що протягом всього досліджуваного періоду виробничі потужності були завантажені ресурсами. 2023 р виявив дисбаланс: обладнання збережене, але недостатній рівень оборотних активів стримував операційну діяльність. У 2024 р. підприємство частково відновило баланс, збільшивши оборотні кошти ціною скорочення основних засобів. Загалом тенденція до зниження обох компонентів є небезпечною. Вона врівноважується підвищенням оборотності оборотних активів (+ 48% за період), продуктивності

(+58% за період). Доцільним виглядає впровадження гнучких виробничих стратегій: аутсорсингу, модульного виробництва тощо.

Для безперебійного виробництва пріоритетним є забезпечення оптимального співвідношення між основними та оборотними активами. Побудована на рисунку 2.3 залежність між $K_{ЗОАОЗ}$ та рентабельністю продукції свідчить про те, що ймовірно потужності є перевантаженими оборотними активами. Отримана модель дозволяє визначити значення коефіцієнта забезпеченості основних засобів оборотними активами за якого рентабельність продукції буде максимальною: оскільки отриманий тип залежності – поліном другого порядку, а гілки параболи спрямовані вниз, то для визначення максимального значення функції рентабельності потрібно знайти першу похідну, прирівняти її до «0» та розв'язати отримане рівняння. В результаті можемо припустити, що якщо $K_{ЗОАОЗ} = 5,18$ (тобто на кожну гривню основних засобів припадатиме 5,18 грн оборотних активів), рентабельність продукції буде максимальною та становитиме 28,8%. Подальше збільшення рівня забезпечуваності не сприятиме збільшенню рентабельності.

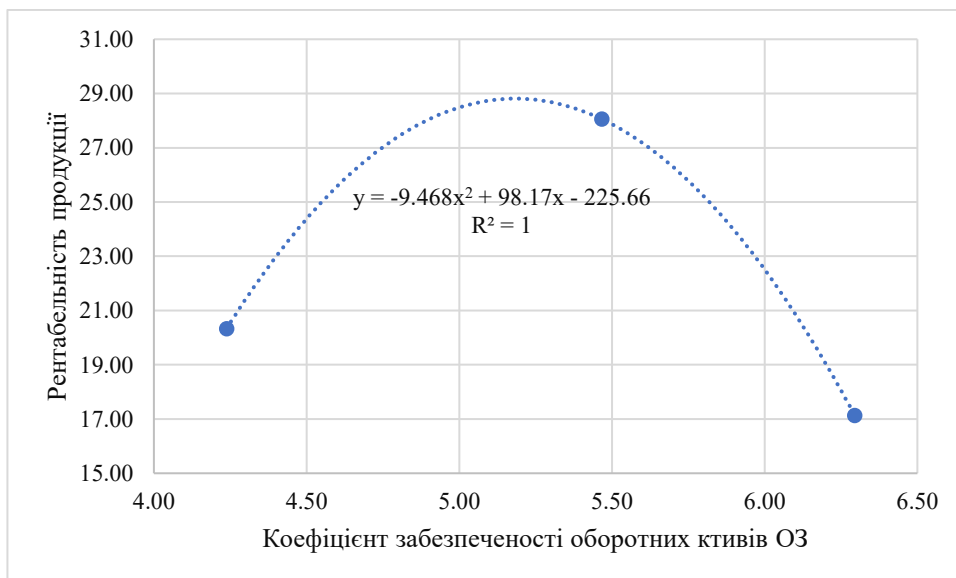

Рисунок 2.3 – Залежність між забезпеченістю оборотними активами основних засобів та рентабельністю продукції ПрАТ «ВО «Восход»

У таблиці 2.5 наведено результати оцінки показників ліквідності балансу ПрАТ «ВО «Восход».

Таблиця 2.5 – Абсолютні показники ліквідності балансу ПрАТ «ВО «Восход»

Актив	31.12. 2023	31.12. 2024	Пасив	31.12. 2023	31.12. 2024	Платіжний надлишок (+) або нестача (-)	
						31.12. 2023	31.12. 2024
Найбільш ліквідні активи (A1)	203	2345	Пасиви найбільш термінові (П1)	2384	4609	-2181	-2264
Активи, що швидко реалізуються (A2)	650	2806	Пасиви короткострокові (П2)	1410	1219	-760	1587
Низьколіквідні активи (A3)	34638	32366	Пасиви довгострокові (П3)	9679	6002	24959	26364
Активи, що важко реалізуються (A4)	7448	6281	Пасиви постійні (П4)	29467	31968	-22019	-25687
Баланс	42940	43798	Баланс	42940	43798		

У 2023 р. не виконуються дві умови ліквідності балансу: оскільки $A_1 < P_1$, підприємство нездатне погасити термінові зобов'язання своїми найліквіднішими активами; $A_2 < P_2$ – короткострокові активи не покривають поточні зобов'язання. У 2024 р. проблемним лишається тільки питання щодо погашення термінових зобов'язань найліквіднішими активами. Спостерігається значне збільшення готівкових коштів та їх аналогів (A1), що свідчить про зміцнення короткострокової ліквідності. Покращення співвідношення $A_2 > P_2$ у 2024 р. свідчить про збалансованість оборотних активів і короткострокових зобов'язань. Стабільна перевага A3 над P3 впродовж двох років - це хороший сигнал середньострокової платоспроможності. Протягом дослідженого періоду A4 (активи, що важко реалізуються) знижується, а P4 – зростає: структура довгострокових активів поступово стає менш ризикованою, але спостерігається тренд накопичення довгострокових зобов'язань, що може бути ознакою залежності від фінансування.

Таким чином, можемо зробити висновок, що у 2023 р. баланс підприємства був неліквідним: констатуємо критично низький рівень грошових коштів і оборотних активів, що не дозволяло вчасно покривати термінові й

короткострокові зобов'язання. У 2024 р. за рахунок більш ефективного управління дебіторською заборгованістю, а також більш виваженої політики щодо формування запасів структура активів покращується, але все ще не виконується ключова умова платоспроможності: $A_1 < P_1$, тобто підприємство все ще має ризик негайної неплатоспроможності, затримує розрахунки з постачальниками та потребує зовнішнього фінансування.

Перспективним напрямком для поліпшення ліквідності балансу є підвищення операційної ліквідності: контроль запасів, подальше скорочення дебіторської заборгованості, прискорення обігу грошових коштів, зменшення короткострокових зобов'язань, зміцнення фінансової дисципліни та поліпшення якості фінансового планування.

У таблиці 2.6 наведено динаміку показників, що характеризують фінансовий стан ПрАТ «ВО «Восход».

Аналіз динаміки показників платоспроможності дозволяє підтвердити висновки, зроблені на попередньому етапі аналізу: у 2022 – 2023 рр. підприємство мало нестачу грошових коштів для негайного покриття термінових зобов'язань (значення коефіцієнта абсолютної ліквідності є меншим, за нормативне), у 2024 р. констатуємо зміцнення фінансової дисципліни (коефіцієнт відповідає нормативу). Динаміка коефіцієнта швидкої ліквідності говорить про те, що у 2023 р. підприємство практично не мало ліквідних оборотних активів, а у 2024 р. (коли значення показника потрапляє у нормативний діапазон) за рахунок скорочення дебіторської заборгованості та оптимізації структури запасів було прискорено оборотність коштів, що дозволило посилити свою платоспроможність у середньостроковій перспективі. Вивчення динаміки коефіцієнта загальної ліквідності дозволяє зазначити, що у 2023 – 2024 рр. підприємство мало надмірний обсяг оборотних активів порівняно із короткостроковими зобов'язаннями, що свідчить про не оптимальність використання оборотних коштів. У 2024 р. порівняно із 2023 р. значення показника знизилося, але залишалось неоптимальним: частина ресурсів залишалася «замороженою» в малоефективних активах.

Таблиця 2.6 – Динаміка показників, що характеризують фінансовий стан
ПрАТ «ВО «Восход»

Показник	Оптимальне значення	Значення на кінець періоду			Абсолютне відхилення		
		2022	2023	2024	2023	2024	2024 до 2022
Абсолютна платоспроможність							
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,1-0,2	0,1	0,1	0,4	-0,02	0,35	0,3
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,6-0,8	0,71	0,26	0,91	-0,45	0,65	0,2
Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)	1 - 3	2,13	9,35	6,44	7,23	-2,92	4,3
Фінансова стійкість							
Коефіцієнт фінансової незалежності	0,4-0,6	0,5	0,7	0,7	0,23	0,04	0,3
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	$\geq 0,1$	0,05	-0,003	-0,123	-0,05	-0,12	-0,2
Коефіцієнт забезпеченості запасів власним капіталом	$\geq 0,5$	1,24	1,2	1,0	-0,06	-0,16	-0,2
Ділова активність							
Чистий прибуток, Тп	-	-446	49	2001	110,99	4083,7	548,7
Виручка від реалізації, Тв	-	41217	25976	42109	63,02	162,11	102,16
Величина активів, Та	-	63751	42940	43798	67,36	102	68,70

В цілому, 2022 – 2023 рр. характеризується високим рівнем фінансової напруги, нездатністю оперативно покривати зобов'язання, високим ризиком неплатоспроможності, хоча загальні оборотні активи перевищували зобов'язання. У 2024 р. відбувається суттєве покращення показників ліквідності (особливо абсолютної та швидкої), що стало результатом покращення платіжної дисципліни клієнтів, поступового відновлення та збільшення обсягів реалізації, оптимізації запасів. Для підприємства важливо контролювати структуру оборотних активів, щоб уникнути «заморожування» капіталу в неліквідних позиціях.

Аналіз динаміки показників, які характеризують фінансову стійкість ПрАТ «ВО «Восход» дозволяє зробити такі висновки. Коефіцієнт фінансової незалежності стабільно зростає і у 2023 – 2024 рр. перевищує нормативне

значення, тобто підприємство послідовно зменшує залежність від зовнішніх джерел фінансування. Це свідчить про підвищення фінансової незалежності, але водночас обмежує зростання підприємства через обмеження залучення позикових коштів. Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами впродовж всього періоду нижче нормативного значення. Це означає, що підприємство має вкрай низький рівень власного забезпечення оборотного циклу. У 2023 – 2024 рр. підприємство є надзвичайно фінансово вразливим, оскільки відчуває гостру нестачу обігових коштів власного походження: вся короткострокова діяльність фінансується за рахунок короткострокових кредитів, а також за рахунок кредиторської заборгованості. При цьому, не зважаючи на дефіцит обігових коштів загалом, запаси повністю покриваються за рахунок власного капіталу (динаміка коефіцієнта забезпеченості власним капіталом). Проте тенденція до зниження показника свідчить про поступове зменшення фінансової стійкості у сфері матеріального забезпечення.

Дослідження динаміки показників ділової активності показує, що у 2022 р. підприємство було збитковим, що свідчить про низьку ефективність використання ресурсів. У 2023 р. ПрАТ «ВО «Восход» отримало незначний прибуток, але ефективність використання авансованих ресурсів лишалася низькою. У 2024 р. констатуємо різке покращення ефективності використання активів.

Згідно із «Золотим правилом економіки підприємства» забезпечення розвитку вимагає дотримання такого співвідношення: $T_p > T_v > T_a > 100\%$. Тобто зростання прибутку має випереджати зростання виручки, яка, у свою чергу, має випереджати зростання активів. Золоте правило виконується із запасом: прибуток у 2024 р. порівняно із 2022 р. зростає набагато швидше, ніж виручка. При цьому виручка все таки трохи зростає, а вартість активів при цьому скорочується, що свідчить про те, що підприємство генерує прибуток за рахунок меншого обсягу ресурсів, що є дуже позитивним сигналом для інвесторів та власників. Для підтримки позитивного тренду підприємство має зберігати контроль над витратами, інвестувати в автоматизацію та технологічне

оновлення, що дозволить масштабувати виробництво без значного зростання витрат.

У таблиці 2.7 наведено динаміку показників, що характеризують рентабельність підприємства.

Таблиця 2.7 – Динаміка показників, що характеризують рентабельність ПрАТ «ВО «Восход»

Показник	Значення на кінець періоду			Абсолютне відхилення		
	2022	2023	2024	2023	2024	2024 до 2022
Рентабельність продукції	17,1	20,3	28,1	3,20	7,72	10,9
Рентабельність операційної діяльності	0,37	4,43	9,93	4,06	5,50	9,6
Рентабельність звичайної діяльності	0,01	0,39	6,07	0,38	5,67	6,1
Рентабельність активів	-0,70	0,11	4,57	0,81	4,45	5,3
Рентабельність власного капіталу	0,02	0,39	7,85	0,37	7,46	7,8
Рентабельність залученого капіталу	0,02	0,85	21,22	0,83	20,37	21,2
Рентабельність необоротних активів	0,06	1,53	39,96	1,47	38,43	39,9
Рентабельність оборотних активів	0,01	0,32	6,69	0,31	6,37	6,7
Валова рентабельність продажу	14,63	16,90	21,91	2,27	5,01	7,3
Чиста рентабельність продажу	-1,08	0,19	4,75	1,27	4,56	5,8
Рентабельність доходу від операційної діяльності	0,37	4,24	9,03	3,87	4,79	8,7

Всі показники рентабельності мають чітку позитивну динаміку від критично низьких (за окремими позиціями – від’ємних) у 2022 р. (на фоні повномасштабної війни) до стабільного зростання у 2023 р. і істотного покращення у 2024 р., що свідчить про поступове відновлення та підвищення ефективності діяльності. Зростання рентабельності продукції свідчить про те, що виробництво стало більш прибутковим, що досягається шляхом удосконалення цінової та витратної політики. У 2022 р. операційна рентабельність була дуже

низькою (0,37%), що вказує на низьку ефективність управління витратами у цей період; до 2024 р. цей показник зріс до 9,93%, що є високим рівнем для виробничого підприємства та свідчить про покращення контролю над витратами, оптимізацію процесів.

Звичайна діяльність формує стабільну базу для довгострокового розвитку. Рентабельність активів змінюється від від'ємного значення у 2022 р. (-0,7%) до впевненого рівня ефективності (4,57% у 2024 р.): підприємство стало прибутковим щодо всіх наявних ресурсів. Динаміка рентабельності власного капіталу показує, що кошти акціонерів використовуються дедалі ефективніше: значення 7,85%, отримане у 2024 р. свідчить про підвищення інвестиційної привабливості підприємства. Значне зростання рентабельності залученого капіталу (від 0,02% у 2022 р. до 21,22% у 2024 р.) свідчить про вигідне використання позикових коштів, а також про здатність підприємства ефективно обслуговувати свої борги. Динаміка рентабельності необоротних активів (0,06% - 39,96%) свідчить про ефективне використання виробничих потужностей. Динаміка рентабельності оборотних активів говорить про підвищення раціональності використання обігових коштів, що сприяє підвищенню прибутковості. Висока валова маржа (характеризується динамікою валової рентабельності продажу) свідчить про потенціал формування прибутку до врахування адміністративних та збутових витрат. Позитивна динаміка чистої рентабельності продажів свідчить про поліпшення операційного контролю, що призводить до відчутного зростання маржі, зниження витрат.

Таким чином, у 2022 р. підприємство перебувало в кризовому стані, зумовленому воєнними ризиками, порушенням логістики, частковими втратами ринку збуту та високими витратами. У 2023 р. спостерігається позитивна динаміка майже за всіма напрямками, тобто ситуація стабілізувалася. 2024 р. став переламним етапом переходу до ефективного розвитку: підприємство демонструє високу ефективність використання активів, капіталу, ресурсів. Отримані показники рентабельності у 2024 р. свідчать про стабільне відновлення, конкурентоспроможність та стійкість до зовнішніх викликів. ПрАТ

«ВО «Восход» впевнено рухається до високого рівня економічної ефективності, має збалансовану структуру витрат і доходів, демонструє раціональне використання ресурсів і здатне генерувати прибуток навіть в умовах нестабільного зовнішнього середовища.

В умовах мінливого ринку, де прогнозування майбутніх показників бізнесу стає все складнішим, фінансова гнучкість набуває особливої ваги. Ця здатність до швидкого перерозподілу ресурсів є запорукою стабільного зростання компанії та її довгострокового процвітання. Саме тому критично важливо мати актуальні та достовірні дані про поточний фінансовий стан підприємства та його фінансові резерви. Це дає змогу швидко реагувати на зовнішні виклики та коригувати управлінські рішення. Систематична та всебічна оцінка фінансових можливостей компанії є не просто бажаною, а життєво важливою складовою її економічної стабільності, дозволяючи вистояти та розвиватися в умовах постійних змін. Сьогодні існує багато підходів для аналізу фінансового потенціалу, серед яких особливе місце посідають моделі прогнозування ризику неплатоспроможності.

Результати оцінки ймовірності банкрутства з використанням моделей О.О. Терещенка та Е. Альтмана наведено у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8 - Оцінка ймовірності банкрутства ПрАТ «ВО «Восход» з використанням моделей О.О. Терещенка та Е. Альтмана

Модель О.О. Терещенка				Модель Е. Альтмана			
Показник	2022	2023	2024	Показник	2022	2023	2024
x1	1,568	2,638	3,341	A	0,452	0,738	0,724
x2	1,851	3,187	3,702	B	-0,007	0,001	0,046
x3	-0,007	0,001	0,046	C	0,00009	0,003	0,057
x4	-0,011	0,002	0,048	D	0,851	2,187	2,702
x5	0,878	1,328	0,765	E	0,647	0,605	0,961
x6	0,647	0,605	0,961	Z	1,690	2,813	3,704
Z	2,704	4,691	6,327				

ПрАТ «ВО «Восход» демонструвало фінансову стабільність з 2022 по 2024 рік, уникаючи загрози банкрутства, згідно з оцінкою за моделлю О.О.

Терещенка. Протягом цього періоду діяльність компанії була прибутковою, а її фінансове становище - стійким. Однак цей метод має певні обмеження: він не дозволяє провести глибоку градацію рівнів фінансової стійкості, надаючи лише дві широкі категорії – задовільний та незадовільний стан. Крім того, наявність значного діапазону невизначеності вимагає проведення додаткового аналізу для більш точного визначення фінансової стійкості. Методика також не містить чітких теоретичних обґрунтувань для встановлення критичних меж або діапазонів окремих фінансових показників, що може призвести до неточностей у нормативних значеннях.

Для подолання цих недоліків, додатково було застосовано п'ятифакторну модель Е. Альтмана. У 2022 році значення коефіцієнта Z становило 1,69. Цей показник, що входить у діапазон $Z < 1,8$, за класифікацією Альтмана, свідчить про високу ймовірність фінансової неспроможності. У 2022 році підприємство характеризувалося як фінансово нестабільне з низьким рівнем фінансового потенціалу.

Однак ситуація суттєво покращилася у наступні роки. У 2023 році значення Z зросло до 2,81, що відповідає діапазону $2,71 < Z < 2,99$. Це вказує на низьку ймовірність банкрутства, підтверджуючи прибутковість діяльності підприємства. Проте, його фінансова стійкість значною мірою залежала від коливань як внутрішнього, так і зовнішнього середовища, а рівень фінансового потенціалу визначався як середній.

Нарешті, у 2024 році коефіцієнт Z досяг 3,7, що належить до діапазону $Z > 3,0$. Це свідчить про дуже низьку ймовірність банкрутства. Діяльність підприємства залишалася прибутковою, його фінансове становище було стабільним, а фінансовий потенціал - високим. Таким чином, підприємство визнане фінансово стійким.

2.3 Оцінка ефективності управління основними засобами ПрАТ «ВО «Восход»

Аналіз основних засобів промислового підприємства – важливий етап процесу управління, оскільки його результати дають змогу обґрунтовано оцінити технічний потенціал, інвестиційну привабливість, ефективність виробництва, а також спрогнозувати стабільність розвитку підприємства. Як було показано у розділі 1 даної кваліфікаційної роботи, основні засоби – будівлі, споруди, машини, обладнання – це фундамент виробничого процесу. Аналіз дозволяє виявити ступінь зносу, моральне старіння, потребу в модернізації чи оновленні. Якщо значна частина основних засобів зношена, знижується якість продукції, збільшується кількість поломок, зростають витрати на ремонт, і, як наслідок, падає ефективність діяльності.

Аналіз основних засобів ПрАТ «ВО «Восход» доцільно розпочати з вивчення їх динаміки та структури (див. таблицю 2.7 та рисунок 2.4). Одразу варто зазначити, що підприємство не використовує орендовані основні засоби, а також у своєму розпорядженні має виключно основні засоби виробничого призначення. Динаміка структури основних засобів представлена на рисунку 2.3.

Таблиця 2.9 – Динаміка залишкової вартості основних засобів ПрАТ «ВО «Восход»

Найменування показників	Роки			Відхилення абсолютне, тис. грн			Темп зростання, %		
	2022	2023	2024	2023 до 2022	2024 до 2023	2024 до 2022	2023 до 2022	2024 до 2023	2024 до 2022
Будівлі та споруди	5489	2799	2009	-2690	-789,4	-3479	50,99	71,79	36,61
Машина та обладнання	3666	4646	4237	980	-409,0	571	126,73	91,20	115,58
Транспортні засоби	121	1	33	-120	31,7	-88	0,80	3373,09	27,00
Інші	27	0	0	-27	0,0	-27	0,00	0,00	0,00
Всього	9303	7446	6279	-1857	-1166,7	-3024	80,04	84,33	67,50

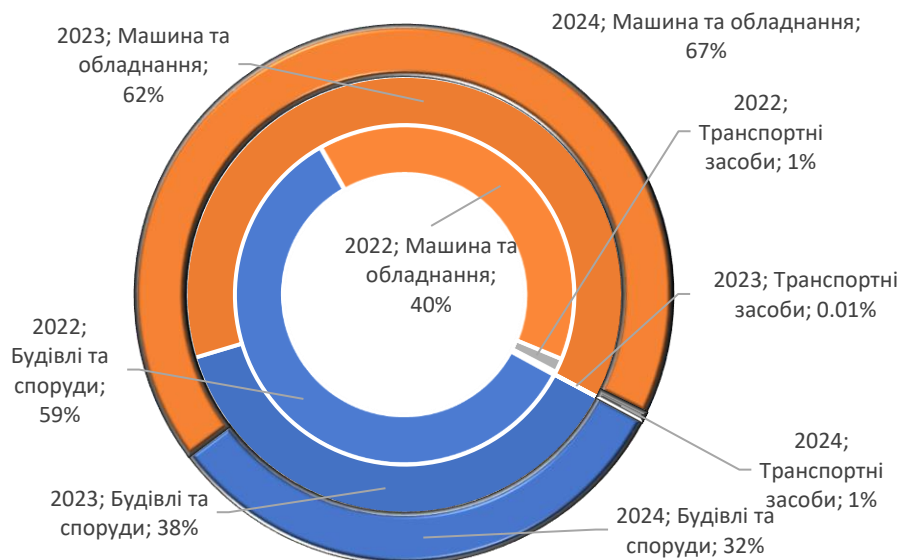

Рисунок 2.4 – Динаміка структури основних засобів ПрАТ «ВО «Восход»

Протягом досліджуваного періоду відбувалося послідовне скорочення залишкової вартості ПрАТ «ВО «Восход»: у 2023 р. порівняно із 2022 р. констатуємо зменшення на 1 857 тис. грн (-20%), у 2024 р. порівняно із 2023 р. – на 1 166,7 тис. грн (-15,67%), в цілому за період - 3 024 тис. грн (-32,5%). При цьому найсуттєвіше скорочення констатуємо за такою складовою основних засобів, як «Будівлі та споруди» - 3 479 тис. грн (-63,4%) за період; одночасно варто відзначити, що частка цієї складової основних засобів у загальній їх структурі скоротилася з 59% у 2022 р. до 32% у 2024 р. Залишкова вартість «Транспортних засобів» скоротилася на 73% за період (-88 тис. грн), а їх частка у загальній структурі основних засобів знизилася з 1,3% до 0,52% відповідно. Єдиним елементом основних засобів, за яким констатуємо збільшення залишкової вартості є «Машини та обладнання»: + 571 тис. грн, або +15,58% за період; при цьому їх частка у загальній структурі збільшилася з 40% у 2022 р. до 67% у 2024 р.

Збільшення вартості «Машин та обладнання» свідчить про орієнтацію на модернізацію та підвищення продуктивності, що напряму впливає на якість продукції та конкурентоспроможність. Скорочення частки «Будівель та споруд», а також «Транспорту» вказує на відмові від утримання активів, які не приносять

прямого доходу, особливо в умовах економічної нестабільності та війни; також така тенденція допомагає підприємству економити на обслуговування таких необоротних активів за рахунок скорочення витрат на ремонт, страхування та податки. Зміщення структури на користь ефективних виробничих активів є ознакою ефективного управління капіталом.

Разом з тим варто зазначити, що зменшення кількості будівель може обмежити розширення виробництва, ускладнити складську логістику, а також послабити власні сервісні потужності. До того ж, інфраструктурні активи, до яких належать будівлі та споруди, мають додаткову цінність як заставне майно, тому зниження їх вартості може зменшити кредитоспроможність підприємства. Відмова (мінімізація) від власного транспорту загрожує зниженням оперативності доставки продукції, особливо в умовах порушеної через війну логістики. Значна частка «Машин та обладнання» в структурі основних засобів робить підприємство вразливим до технічних збоїв, простоїв та техногенних ризиків.

Узагальнюючи можна припустити, що підприємство впроваджує адаптивну виробничо-орієнтовану модель управління основними засобами. Пріоритет надається інвестиціям у технології (машини та обладнання, тобто в активну частину основних засобів, які беруть безпосередню участь у створенні доданої вартості), при цьому нерентабельні та неключові активи виводяться з експлуатації. Така стратегія відповідає умовам воєнного часу, коли мобільність, технологічна гнучкість, обережний (ощадливий) підхід інвестування у капітал є важливішими пріоритетами за довгострокову інфраструктуру. У такому разі ПрАТ «ВО «Восход» має уникати надмірної залежності від окремих активів, шукати баланс між ефективністю та безпекою. Тож стратегія управління основними засобами є раціональною та адаптивною до складних умов, але вона потребує подальшого моніторингу та балансування ризиків інфраструктурного дефіциту.

Для оцінювання ефективності управління основними засобами ПрАТ «ВО «Восход» здійснено розрахунок показників їх стану, руху та ефективності використання (див. таблицю 2.10).

Таблиця 2.10 – Показники стану, руху та ефективності використання основних засобів ПрАТ «ВО «Восход»

Найменування показників	Роки			Відхилення абсолютне, тис. грн			Темп зростання, %		
	2022	2023	2024	2023 до 2022	2024 до 2023	2024 до 2022	2023 до 2022	2024 до 2023	2024 до 2022
Коефіцієнт оновлення ОЗ, %	3,76	7,11	11,62	3,35	4,51	7,86	188,94	163,36	308,66
Коефіцієнт приросту ОЗ, %	30,85	-9,85	-3,72	-40,70	6,14	-34,56	-31,94	37,72	-12,05
Коефіцієнт зносу ОЗ, %	65,54	71,55	75,77	6,01	4,22	10,24	109,17	105,90	115,62
Коефіцієнт придатності ОЗ	34,46	28,45	24,23	-6,01	-4,22	-10,24	82,55	85,16	70,30
Амортизаційне навантаження, грн/грн	0,04	0,05	0,02	0,01	-0,02	-0,01	126,72	54,07	68,52
Фондовіддача, грн/грн	4,77	3,10	6,14	-1,66	3,03	1,37	65,09	197,82	128,8
Фондоємність, грн/грн	0,21	0,32	0,16	0,11	-0,16	-0,05	153,64	50,55	77,66
Фондо-озброєність, тис. грн	90,09	103,39	110,69	13,3	7,30	20,59	114,76	107,06	122,86
Продуктивність праці, тис. грн	429,34	320,69	679,18	-108,7	358,49	249,83	74,69	211,79	158,19
Рентабельність ОЗ, %	-5,16	0,59	29,16	5,74	28,57	34,32	-11,35	4983,4	-565,5

Динаміка коефіцієнта оновлення є позитивною: у 2022 р. частка нових основних засобів у загальній структурі становила 3,76%, у 2023 р. вона зросла до 7,11%, а у 2024 р. – до 11,62%. Разом з тим динаміка коефіцієнта приросту основних засобів дозволяє зробити висновок, що вибуття відбувалося випереджаючими порівняно із оновленням темпами: у 2022 р. значення коефіцієнту приросту склало 30,85%, а впродовж 2023 – 2024 рр. коефіцієнт приросту основних засобів мав від’ємні значення -9,85% та -3,72% відповідно.

Тобто в процесі формування своєї стратегії щодо формування основних засобів ПрАТ «ВО «Восход» поєднує елементи оновлення з оптимізацією (скороченням) обсягу наявних потужностей, спрямовану на трансформацію структури основних засобів.

Коефіцієнт придатності основних засобів підприємства впродовж досліджуваного періоду стабільно скорочувався: у 2022 р. він склав 34,46%, у 2023 р. – скоротився до 28,45%, а у 2024 р. продовжував знижуватися і досяг значення 24,23%. Загалом впродовж 2022 -2024 рр. залишкова вартість основних засобів у їх первісній вартості скоротилася на 10,24%.

На рисунку 2.5 наведено порівняльну характеристику динаміки коефіцієнтів оновлення та зносу. Отримані трендові моделі, які описують залежність коефіцієнтів від фактору часу, свідчать, що з урахуванням сформованої тенденції прямі у перспективі не перетнуться, тобто за наявних темпів оновлення основних засобів вони зношуватимуться швидше, ніж нові позиції вводяться до експлуатації.

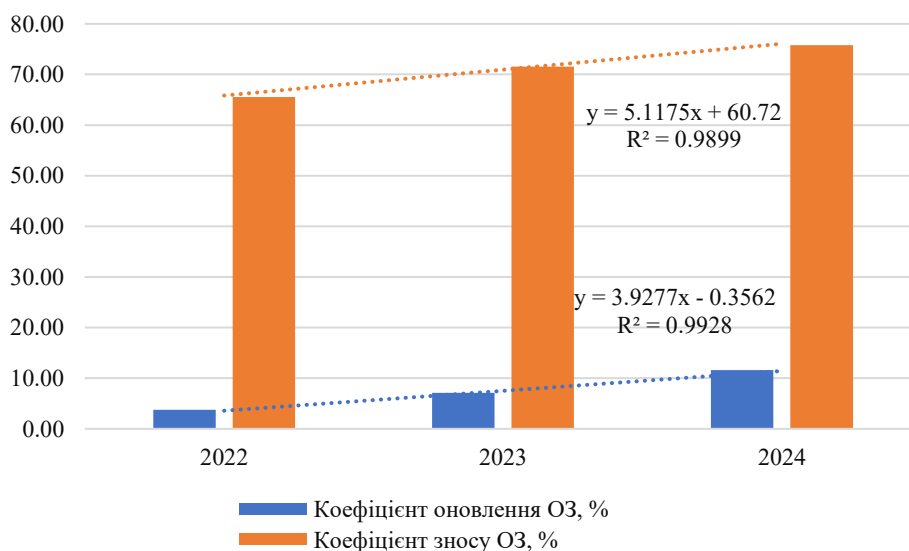

Рисунок 2.5 – Порівняльна характеристика динаміки коефіцієнтів оновлення та зносу основних засобів ПрАТ «ВО «Восход»

Загальне скорочення залишкової вартості основних засобів у структурі первісної вартості підтверджує, що підприємство не здійснює оновлення основних засобів на достатньому рівні. Підприємство реалізує стратегію

мінімальних інвестицій у відновлення основних засобів, що пов'язане із дефіцитом коштів та невизначеністю зовнішнього середовища. Оновлення відбувається фрагментарно, що не компенсує загального морального та фізичного зносу. Зниження придатності основних засобів – передумова для частіших поломок, збоїв у роботі, зменшення обсягів виробництва та зниження якості продукції.

У 2022 р кожна гривня чистого доходу містила 0,04 грн амортизаційних відрахувань, у 2023 р. цей показник збільшився до 0,05 грн (+27%), а у 2024 р. – скоротився до 0,02 грн (-46%). Загалом за період амортизаційне навантаження зменшилося на 0,02 грн/грн (-32%). Збільшення рівня амортизаційного навантаження у 2023 р. було пов'язане із динамічним скороченням чистого доходу (-37%) на тлі повільного скорочення середньорічної вартості основних засобів (-3,2%). У 2024 р. ситуація була протилежною: чистий дохід збільшився на 62%, а середньорічна вартість основних засобів продовжувала зменшуватися (-18%). Поступове скорочення обсягів амортизаційних відрахувань пов'язане із вибуттям частини зношених основних засобів, що не компенсується паритетним введенням в експлуатацію нових (цей висновок також підтверджується динамікою коефіцієнту приросту).

Динаміка рентабельності основних засобів дозволяє зробити висновок, що у 2022 р. вони використовувалися неефективно через простой та недовантаження, у 2023 р. констатуємо несуттєве поліпшення ситуації, а у 2024 р. – різке зростання рентабельності (+28,8%), що свідчить про високий рівень віддачі від кожної гривні, інвестованої в основні засоби, та стало наслідком оптимізації структури активів. Цей висновок підтверджує динаміка показника фондівіддачі: якщо у 2022 р. кожна гривня, інвестована в основні засоби, трансформувалася в 4,77 грн чистого доходу, то до 2024 р. цей показник збільшився до 6,14 грн (+28,76%), тобто констатуємо підвищення ефективності використання основних засобів.

Для оцінки впливу політики щодо формування обсягів та структури основних засобів на продуктивність праці на рисунку 2.6 подано порівняльну характеристику темпів зростання фондоозброєності та продуктивності праці.

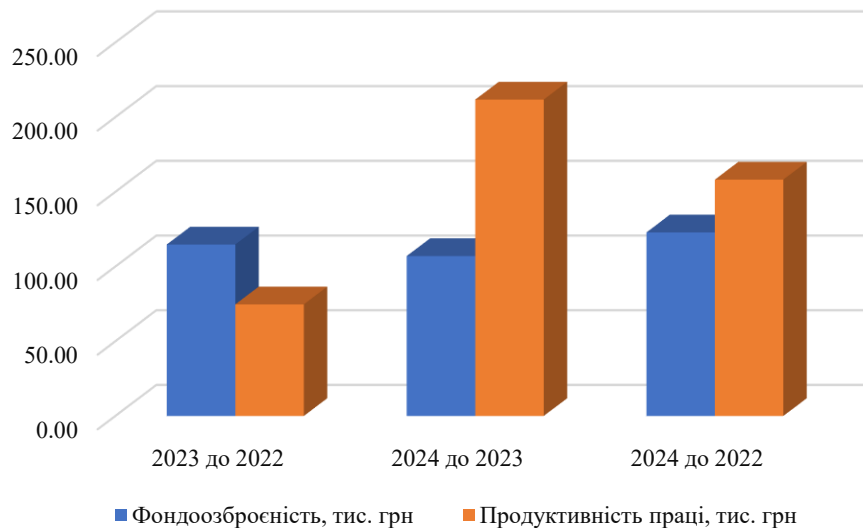

Рисунок 2.6 – Компаративний аналіз темпів зростання фондоозброєності та продуктивності праці ПрАТ «ВО «Восход»

Так, у 2023 р. фондоозброєність зросла на 14,76%, а у 2024 р. – на 7,06%, разом за період вона збільшилася на 22,86%. На тлі попередньо визначеної динаміки середньорічної вартості основних засобів можна стверджувати, що така ситуація стала наслідком випереджаючого скорочення чисельності персоналу порівняно із скороченням основних засобів, тобто оптимізації трудових ресурсів. Через падіння виручки у 2023 р. продуктивність праці впала майже на 25%, а у 2024 р різко зросла на 111,7% у порівнянні із 2023 р, навіть перевищивши рівень 2022 р. на 58%.

Послідовним кроком аналізу ефективності управління основними засобами підприємства у площині визначення напрямків для подальшого розвитку є поєднання внутрішнього потенціалу підприємства (технічний стан основних засобів, їх структуру та ефективність використання) із запитам оточуючого середовища (ринковими тенденціями, технологічними інноваціями, державними програмами оновлення виробництва, воєнними ризиками тощо). У цьому контексті доцільним виглядає застосування такого інструменту

стратегічного управління, як SWOT-аналіз, який допомагає ухвалювати збалансовані, ризик-орієнтовані управлінські рішення, погоджувати стратегію модернізації, оновлення чи утилізації основних засобів із стратегічними цілями підприємства та умовами зовнішнього середовища.

Результати попереднього аналізу дозволяють сформулювати перелік сильних (S) та слабких (W) сторін управління основними засобами ПрАТ «ВО «Восход», а дослідження стану, перспектив розвитку, а також викликів, з якими стикаються сьогодні виробники сільськогосподарської техніки є підґрунтям для формування переліку можливостей (O) та загроз (T). SWOT -матриця для досліджуваного підприємства представлена на рисунку 2.7.

Отримані результати дозволяють визначити такі пріоритетні напрямки у роботі із основними засобами ПрАТ «ВО «Восход». Стратегічним пріоритетом для підприємства має стати модернізація парку машин та обладнання, оскільки цей елемент основних засобів збільшує свою частку і визначає технологічну конкурентоспроможність. Кандидатами на реструктуризацію є будівлі та споруди, оскільки вони зношені, малоефективні та непродуктивні.

Актуальною реакцією на обмежені ресурси та ризики, пов'язані із руйнуванням, може бути аутсорсинг обслуговування та частини інфраструктури. Оскільки фінансова стратегія підприємства спрямована на обмеження довгострокових запозичень, то актуальним є пошук таких джерел фінансування, які не створюватимуть боргового навантаження. У цьому напрямку привабливим виглядає залучення таких можливостей, як оновлення основних засобів через лізинг, гранти та державні програми.

Таким чином, пріоритетним для ПрАТ «ВО «Восход» є забезпечення планової модернізації з урахуванням життєвого циклу обладнання, що має враховувати не лише фізичний, але й моральний знос основних засобів. Важливим залишається збереження балансу між інноваційністю та витратами, що передбачає моніторинг техніко-економічної ефективності основних засобів після оновлення.

	<p align="center">Сильні сторони (S)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зменшення навантаження амортизаційного 2. Збереження ліквідності в умовах нестабільного попиту та війни 3. Уникнення інвестиційних ризиків у невизначеній економічній ситуації 4. Фокус на основному виробничому потенціалі 5. Оптимізація непродуктивних активів 6. Підвищення фондоддачі, ефективності управління капіталом 7. Зменшення витрат на обслуговування, ремонт, страхування та податки 	<p align="center">Слабкі сторони (W)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Високий рівень фізичного та морального зносу основних засобів 2. Низька інвестиційна привабливість 3. Нерівномірна структура ОЗ 4. Обмежені можливості розширення виробництва через втрату інфраструктурної гнучкості 5. Зниження оперативності постачання та доставки товарів через скорочення транспорту 6. Надмірна концентрація 7. Обмеження альтернативного використання активів
<p align="center">Можливості (O)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Державна підтримка оновлення основних засобів (гранти, компенсації, лізинг) 2. Локалізація виробництва імпортозамінної техніки 3. Спрощення імпорту обладнання, зокрема з країн ЄС 4. Зростання попиту на техніку під час відновлення агросектору 	<p align="center">SO-стратегії</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Використання державної підтримки для модернізації ключового обладнання 2. Інвестування в енергоефективні машини з найвищим ступенем використання 3. Впровадження лізингу для дорогого технологічного устаткування 	<p align="center">WO-стратегії</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Реструктуризація парку ОЗ: списання або передача на аутсорсинг нерентабельних активів 2. Залучення грантового фінансування для реконструкції будівель 3. Пошук нових постачальників через міждержавні програми
<p align="center">Загрози (T)</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Воєнна загроза руйнування інфраструктури 2. Здорожчення техніки, зумовлене інфляцією 3. Нерівномірне завантаження потужностей 4. Погіршення умов доступу до довгострокового фінансування 	<p align="center">ST-стратегії</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зміна структури ОЗ: акцент на мобільні машини, здатні швидко релокуватися 2. Перехід від капіталомістких споруд до модульних рішень 3. Оновлення критичного обладнання для зменшення аварійності 	<p align="center">WT-стратегії</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Часткове згорання або консервація малоефективних основних засобів 2. Аутсорсинг непрофільних процесів (логістика, технічне обслуговування) 3. Страхування ОЗ в зонах ризику

Рисунок 2.7 – SWOT-матриця для розбудови стратегії управління основними засобами ПрАТ «ВО «Восход»

Важливо пам'ятати, що надмірне скорочення активної частини основних засобів може призвести до недостатньої потужності та не дозволить підприємству реалізувати можливості у випадку, якщо попит на продукцію динамічно зростатиме. Недостатні обсяги приросту можуть не компенсувати вибуття у довгостроковій перспективі. Підприємство стає більш залежним від технічного ресурсу нового обладнання: у випадку поломок чи логістичних збоїв можливі втрати.

У цьому контексті перспективним напрямком для розвитку стратегії управління основними засобами виглядає:

- поетапне технічне оновлення із пріоритетом для критичних виробничих ділянок;
- аналіз доцільності аутсорсингу окремих функцій, якщо оновлення власних активів буде визнане економічно не вигідним;
- моніторинг технічного стану і формування резервів під капітальні ремонти чи оновлення;
- планове нарощування частки основних активів для зупинки негативної динаміки придатності.

3 ПРОЄКТ ЗАХОДІВ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ОСНОВНИМИ ЗАСОБАМИ ПРАТ «ВО «ВОСХОД»

3.1 Вибір форми оновлення основних засобів ПрАТ «ВО «Восход»

Швидкі зміни в економічному оточенні спонукають підприємства шукати нові шляхи для розв'язання своїх економічних та соціальних завдань, зокрема тих, що стосуються організації та модернізації виробничих потужностей. Міжнародний досвід демонструє, що технічне переоснащення є ключовим фактором розвитку суб'єктів господарювання. Зарубіжна практика свідчить про доцільність оновлення основних виробничих фондів кожні п'ять років. [21] Перевищення цього терміну може призвести до технічного відставання виробничого процесу, унеможливаючи ефективну конкуренцію з більш технічно оснащеними підприємствами. Формування основних фондів являє собою процес їхнього придбання або створення. Натомість, відтворення основних фондів - це безперервний цикл їхнього поновлення. Метою цього процесу є забезпечення безперервної діяльності підприємств необхідним обсягом основних засобів, які відповідають відповідним якісним критеріям.

Оновлення основних засобів може відбуватися шляхом:

- заміни обладнання, що експлуатується;
- капітальним ремонтом основних засобів;
- модернізацією обладнання, що експлуатується;
- придбання сучасного об'єкту основних засобів.

Капітальний ремонт відновлює функціональність зношених об'єктів, усуваючи їхнє фізичне старіння і наближаючи до стану нових. Модернізація ж спрямована на подолання морального зносу, покращуючи початкові характеристики обладнання до рівня сучасних, досконаліших аналогів. Часто модернізація супроводжується і капітальним ремонтом, що дозволяє одночасно усунути як фізичне, так і моральне старіння активу. Відповідно до [22]

модернізація – це «сукупність дій, спрямованих на приведення капіталу до такого техніко-технологічного стану, який дозволить випускати високоякісну конкурентоспроможну ... продукцію (послуги) і, водночас, забезпечувати високу економічну ефективність функціонування суб'єктів господарської діяльності, що належать до виробничої та інших сфер...». Модернізація включає в себе заходи з капітального ремонту, реконструкції, технічного переоснащення і нового будівництва.

Вибір оптимальної форми оновлення основних засобів підприємства - це стратегічно важливе управлінське рішення, особливо для виробничого підприємства, яке працює в умовах високої конкуренції, технологічних змін та нестабільного зовнішнього середовища. Кожна форма оновлення має різну вартість, ризики та ефект у часі. Вибір найдоцільнішої форми дозволяє уникнути переplat, оптимізувати інвестиційне навантаження, забезпечити швидке повернення вкладених коштів. Оптимально обрана форма оновлення забезпечує впровадження нових технологій, що підвищують точність, швидкість, продуктивність, енергоефективність. Кожне підприємство має власні стратегічні пріоритети: ріст, стабілізація, консервація тощо. Вибір форми оновлення має відповідати цим цілям. Наприклад, модернізацію доцільно обирати, якщо метою підприємства є посилення конкурентних позицій, оренду чи лізинг – у разі браку капіталу, аутсорсинг – у випадку концентрації на ключових компетенціях. Оптимальна форма оновлення основних засобів - це баланс між економічною ефективністю, технічною доцільністю і стратегічною відповідністю.

У розділі 2 даної кваліфікаційної роботи було показано, що рівень зносу основних засобів ПрАТ «ВО «Восход» є більшим за 75%, підприємство обмежено інвестує в оновлення активної частини. У таблиці 3.1 наведено порівняльну характеристику різних варіантів оновлення основних засобів, доступних підприємству. Спираючись на характеристики, представлені у таблиці, а також враховуючи особливості умов, у яких перебуває підприємство, рекомендованою формою оновлення основних засобів є модернізація або аутсорсинг.

Таблиця 3.1 – Порівняльна характеристика форм оновлення основних засобів ПрАТ «ВО «Восход»

Критерій	Форми оновлення			
	Капремонт	Модернізація	Оренда/ аутсорсинг	Купівля нового обладнання
Інвестиційні витрати	Низькі	Середні	Низькі/ середні	Високі
Швидкість реалізації	Висока	Середня	Висока	Низька
Вплив на технологічність процесу	Незначний	Помітний	Залежить від постачальника	Високий
Гнучкість та масштабованість	Низька	Середня	Висока	Середня
Ризики у разі збоїв	Високі	Середні	Перекладається на постачальника	Високі
Технічна ефективність	Обмежена	Поліпшується	Висока (за умови якісного партнера)	Найвища
Вплив на боргове навантаження	Відсутній	Низький	Відсутній	Високий
Сумісність з наявною інфраструктурою	Висока	Висока	Не завжди гарантована	Висока

Ці форми не потребують значних одноразових інвестицій та мінімізують довгострокові зобов'язання. Реалізація такого варіанту оновлення основних засобів зберігає підприємству гнучкість: їх можна швидко адаптувати до змін. Перевагою аутсорсингу є можливість часткового перекладання ризиків, пов'язаних із обслуговуванням та простим обладнанням, на аутсорсера. Перевага модернізації – підвищення ефективності, оскільки внаслідок впровадження сучасних модулів підприємство отримує технологічну перевагу без потреби повної заміни комплексу.

Для оптимізації ефективності експлуатації основних фондів пропонується замінити існуючий верстат для кисневого різання металу, який має понад 90% зносу і періодично уповільнює виробничі процеси, на токарно-фрезерний трьохвісний верстат з ЧПК SZGH-36 Y. Заміна цього "вузького місця" є ключовим кроком. В умовах, в яких працює підприємство, вибір на користь модернізації саме технологічного обладнання для різки металу є цілком логічним та стратегічно виправданим. Різка металу – це початковий і технологічно критичний етап виготовлення більшості елементів навісної техніки (рам,

кронштейнів, стоек, робочих органів). Точність і якість різання безпосередньо впливають на якість кінцевої продукції (геометрію, міцність, сумісність вузлів). Сучасне обладнання дозволяє знизити брак, пришвидшити обробку, скоротити трудомісткість і залежність від кваліфікації працівників. Оновлений верстат використовуватиметься для універсальної обробки корпусних деталей, робочих органів, кріпильних вузлів, ремонтних комплектів. Це дозволяє гнучко перебудовувати виробництво відповідно до потреб ринку. Обладнання для різки - це порівняно капіталомісткий актив, але його впровадження дозволяє прогнозувати високий рівень окупності завдяки зменшенню браку, зниженню собівартості та збільшенню обсягів виробництва. Сучасне обладнання споживає менше енергії, потребує менше обслуговування та дозволяє скорочувати витрати на оплату праці за рахунок автоматизації. В умовах нестабільної логістики ускладненого та зростаючого у вартості імпорту підприємству вигідно мати власні точні та гнучкі потужності. Це зменшує залежність від постачальників компонентів, забезпечує автономність і гнучкість у виробництві. ПрАТ «ВО «Восход» не планує брати довгострокові кредити, тому точкове інвестування в модернізацію найбільш «вузьких місць» - оптимальна стратегія. Вибір саме верстата для різки – мінімальна інвестиція з максимальною віддачою.

Таким чином модернізація саме обладнання для різки металу – це технічно виправданий, економічно обґрунтований і стратегічно доцільний крок для підприємства в поточних умовах. Це оновлення не лише підвищує виробничу ефективність, але й посилює конкурентоспроможність та фінансову стійкість ПрАТ «ВО «Восход» у складному зовнішньому середовищі.

Метою модернізації активної частини основних засобів ПрАТ «ВО «Восход» є забезпечення технологічної стійкості, підвищення продуктивності та керованості витрат із мінімізацією зовнішніх ризиків. У таблиці 3.2 наведено план реалізації стратегії оновлення основних засобів підприємства шляхом їх модернізації через заміну верстату кисневої різки металу на токарно-фрезерний плазмовий верстат з ЧПК.

Таблиця 3.2 – План реалізації стратегії оновлення основних засобів ПрАТ «ВО «Восход»

Етап	Заходи	Очікувані результати
1. Діагностика та аудит (тривалість 1 місяць)	- аудит основних засобів; - оцінка ступеню зносу; - визначення критичних технологічних вузлів;	Вичерпна інформація про стан активної та пасивної частин ОЗ
2. Визначення пріоритетів оновлення (1 місяць)	- визначення обладнання, критичного для продуктивності; - оцінка ризиків простоїв; - визначення типу відтворення	Портфель рішень для кожного об'єкта
3. Модернізація виробничого вузла (3 місяці)	- придбання товарно-фрезерного верстата з ЧПК; - навчання персоналу; - введення в експлуатацію	Підвищення точності, зниження простоїв і витрат
4. Раціоналізація ремонту та обслуговування (5 місяців)	- впровадження системи обліку технічного обслуговування та ремонту; - контракти з сервісними партнерами	Зниження ризику аварій, подовження терміну служби
5. Пошук і реалізація альтернатив (5 місяців)	- винесення виготовлення окремих компонентів за межі підприємства	Оптимізація капітальних витрат, розвантаження потужностей
6. Моніторинг, перегляд і адаптація стратегії (12 місяців)	- періодичний аналіз ефективності - корегування планів	Гнучка стратегія управління активами

На рисунку 3.1 наведено діаграму Ганта, яка візуалізує план реалізації стратегії оновлення основних засобів.

У таблиці 3.3 наведено перелік показників ефективності, за якими рекомендується контролювати прогрес і доцільність обраних управлінських дій реалізації кожного етапу запропонованої стратегії.

Оскільки ПрАТ «ВО «Восход» обмежує залучення позикових коштів, то ця обставина була врахована при формуванні цільових значень у частині орієнтації на помірковану інвестиційну політику, тобто стабільна модернізація забезпечується без перенавантаження фінансів.

Запропоновані показники забезпечують контроль над технічним зносом, що особливо важливо під час війни і високого рівня невизначеності, а також сприяють посиленню фінансової стійкості підприємства через оновлення

активної частини основних засобів, стан якої максимально впливає на якість та конкурентоспроможність продукції.

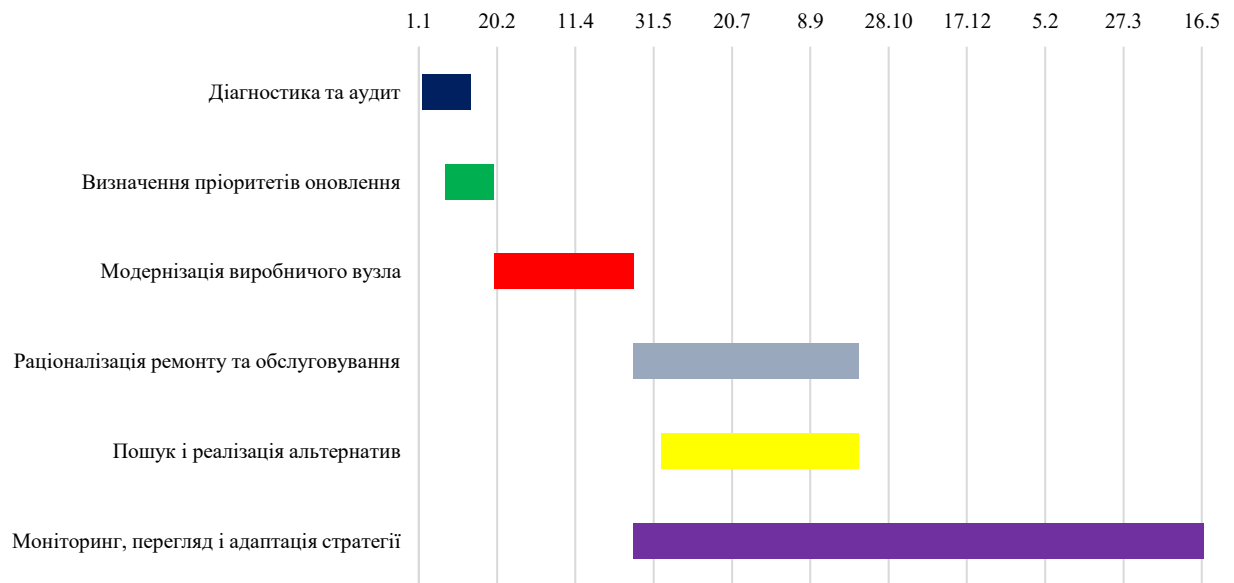

Рисунок 3.1 – Діаграма Ганта реалізації стратегії модернізації основних засобів ПрАТ «ВО «Восход»

Таблиця 3.3 – Ключові показники ефективності реалізації стратегії оновлення основних засобів ПрАТ «ВО «Восход»

№	Показник	Цільове значення	Періодичність контролю
1	Коефіцієнт придатності основних засобів	$\geq 12\%$ щороку	Річна
2	Коефіцієнт технічної готовності	$\geq 90\%$	Щомісяця
3	Строк окупності інвестицій	≤ 3 роки	Разово
4	Індекс прибутковості інвестицій	$\geq 1,5\%$	Разово
5	Рівень аварійності на 1 одиницю активного обладнання	$\leq 0,2$ аварії/рік	Щоквартально
6	Частка активної частини ОЗ у загальному фонді	$\geq 70\%$	Річна
7	Економія витрат на виробництво одиниці продукції	$\approx 10 - 15\%$	Щоквартально
8	Частка аутсорсингу у загальному обсязі виготовлених компонентів	$\approx 20 - 30\%$	Піврічна
9	Рентабельність використання основних засобів	$\geq 1,2\%$	Щорічно
10	Частка виручки, спрямована на оновлення технічної бази	$\approx 5 - 7\%$	Річна

3.2 Обґрунтування економічної доцільності модернізації основних засобів ПрАТ «ВО «Восход» як напрямку удосконалення управління ними

Експерти вважають, що використання плазмового різання з числовим програмним керуванням (ЧПК) дозволяє значно підвищити якість обробки металів та сплавів завдяки високоточному розкрою складної конфігурації. Впровадження такого обладнання суттєво прискорить процеси різання та поліпшить якість краю.

Порівняно з кисневим різанням, що характеризується значними втратами матеріалу та утворенням термічно зміненої зони (глибиною 0,5-3 мм) у заготовках (особливо з високовуглецевих та легованих сталей), плазмова різка усуває ці недоліки. Згадана зона, де відбувається загартовування та значне підвищення твердості, ускладнює подальшу обробку металу і вимагає попереднього підігріву та уповільненого охолодження. Кисневе різання також асоціюється з великими витратами кисню та загазованістю приміщень.

До ключових переваг нового верстата SZGH-36 Y можна віднести такі характеристики:

- якість різання: забезпечує «чистий зріз», що мінімізує додаткові витрати на абразивні матеріали та скорочує трудозатрати;

- збільшення обсягів виробництва: швидкість повітряно-плазмового різання у шість разів перевищує кисневе, досягаючи до 20 м/хв;

- висока продуктивність: здатний обробляти матеріали товщиною від 0,5 мм до 80 мм, при цьому висока точність різання дозволяє раціональніше використовувати сировину, зменшуючи відходи;

- складність обробки: завдяки використанню програмного забезпечення CAD/CAM, такого як “FastCam-Standart” та “ProNest”, можливе виконання високоточного розкрою металу складної форми.

Отже, основні вигоди від впровадження нового верстата у виробництво такі:

- автоматизація процесів значно зменшує кількість бракованої продукції, оскільки програмне забезпечення чітко дотримується заданого алгоритму. За оцінками експертів, це може знизити витрати матеріалів до 7%;

- плазмовий розкрій дає змогу виготовляти ідеально ідентичні та симетричні вироби;

- мінімізується потреба в подальшій обробці деталей;

- зменшення експлуатаційних витрат досягається завдяки використанню атмосферного повітря;

- практично виключено негативний вплив людського фактору на кінцевий результат;

- система розкрою легка в управлінні, попри складність її конструкції.

Проаналізуємо економічну ефективність придбання нового верстата для плазмової різки металу, враховуючи орієнтацію підприємства на стратегію обмеженого інвестування. Як було встановлено під час аналізу підприємницької діяльності, виконаного у Розділі 2 даної кваліфікаційної роботи, у 2024 р. підприємство отримало чистий прибуток у розмірі 2 001 тис. грн. Вартість верстата з доставкою та монтажем, підготовкою персоналу, запасними частинами становить 1 071 тис. грн. ПрАТ «ВО «Восход» має можливість профінансувати це придбання за рахунок власних коштів, не залучаючи додатковий позиковий капітал, що відповідає умовам заявленої стратегії, оскільки дозволяє уникнути зростання боргового навантаження.

Разом з тим, для остаточного висновку щодо джерела фінансування даних інвестицій розраховано рентабельність власного капіталу та ефект фінансового важеля: у 2024 р. сума власного капіталу підприємства відповідно до балансу становила 31 968 тис. грн., сума позикового – 11 830 тис. грн, вартість активів ПрАТ «ВО «Восход» складала 43 798 тис. грн, чистий прибуток – 2 001 тис. грн., відсоток по сплачених кредитах становив 7,7 %. Таким чином, рентабельність власного капіталу (ROE) становила:

$$ROE = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Власний капітал}} \times 100 = \frac{2\,001}{31\,968} \times 100 = 6,3 \%$$

Рентабельність активів (ROA) становила:

$$ROA = \frac{\text{Чистий прибуток}}{\text{Сума активів}} \times 100 = \frac{2\,001}{43\,7984} \times 100 = 4,6 \%$$

Таким чином, ефект фінансового важеля (DFL) становив:

$$DFL = (1 - t) \times (ROA - r) \times \frac{ПК}{БК} = (1 - 0,18) \times (4,6 - 7,7) \times \frac{11\,830}{31\,968} = -0,94 \%$$

Оскільки ROE та ROA є меншими за відсотки, які підприємство сплачує за позиками, таким чином залучення додаткових позик негативно впливатиме на показники ефективності використання фінансового потенціалу, таким чином фінансування запланованого заходу варто здійснити за рахунок власних коштів.

Оскільки верстат буде придбано за власні кошти підприємства, то вартість його активів не зміниться, відбудеться перерозподіл активів: грошові кошти зменшуються, натомість збільшиться вартість основних засобів. У короткостроковій перспективі це знизить ліквідність, але аналіз показав, що значна частка оборотних активів підприємства «заморожена» у вигляді грошових коштів, тобто не бере безпосередньої участі в генеруванні доходу, що обмежує можливості підприємства до розвитку.

Згідно вимог чинного законодавства основна засоби здійснюють трансфер вартості на вартість готової продукції через амортизаційні відрахування. Річні амортизаційні відрахування становитимуть:

$$1\,071 : 4 = 267,75 \text{ тис. грн}$$

Через заміну наявного станку економія електроенергії складатиме 48 МВт*год. У Черкаській області послуги по розподілу та переданню електроенергії надає ПАТ «Черкасиобленерго». Тариф для підприємств другого класу напруги становить 1 114 грн/МВт*год. Таким чином річна економія становитиме:

$$48 \times 2,31578 = 111,2 \text{ тис. грн.}$$

Фахівці оцінюють скорочення витрат матеріалів на 7%. Щорічні витрати на сировину для різання металу становлять 5 000 тис. грн, тоді економія за рахунок зниження браку становитиме:

$$5\,000 \times 7\% = 350 \text{ тис. грн.}$$

Подальша обробка розрізаного металу зведена до мінімуму. Це суттєво скорочує час робітників та витрати на додаткові матеріали. Економія на рік за цією статтею становитиме 100 тис. грн.

Застосування атмосферного повітря замість кисню (ми пропонуємо замінити кисневий верстат на плазмовий) є значною перевагою. Економія за рахунок цієї статті (витрати на кисень та його транспортування) складає 150 тис. грн.

Економія на ремонті та обслуговуванні, скороченні простоїв (зменшення втраченої вигоди) складає 80 тис. грн.

Таким чином, загальна економія складатиме:

$$111,2 + 350 + 100 + 150 + 80 = 791,2 \text{ тис. грн/рік.}$$

Новий верстат у 6 разів швидший, що дозволить збільшити обсяги виробництва. Припустимо, що поточне "вузьке місце" обмежувало виробництво і, завдяки новому верстату, підприємство зможе збільшити обсяг продажів на 5%. Це консервативне припущення, адже швидкість зростає у 6 разів, але ринок може бути обмежений.

Чистий дохід за 2024 р. склав 42 109 тис. грн, тоді з урахуванням інтенсифікації виробництва приріст доходу ПрАТ «ВО «Восход» становитиме:

$$42\,109 \times 5\% = 2\,105,45 \text{ тис. грн.}$$

Змінні витрати становлять 70% собівартості реалізованої продукції, тоді з урахуванням збільшення обсягів реалізації планові змінні витрати становитимуть 24 170 тис. грн.

Вплив реалізації запропонованих заходів на основні ТЕП наведено у таблиці 3.4.

Таким чином, в результаті впровадження рекомендованих заходів чистий дохід підприємства збільшується на 5% (+ 2 105 тис. грн). Через збільшення обсягів виробництва збільшується собівартість реалізованої продукції. Але з урахуванням економії, що підприємство отримує від нового верстата, а також з урахуванням наявності у собівартості постійних витрат, темп зростання собівартості буде меншим за темп зростання доходу: 1,9% проти 5%, що

призводить до скорочення витратомісткості. У 2024 р. кожна гривня чистого доходу містила 0,78 грн витрат, у плановому році цей показник скорочується майже на 3%.

Таблиця 3.4 – Обґрунтування економічної доцільності реалізації запропонованих заходів

№ з/п	Найменування показника	Значення показників		Відхилення	
		фактичне	прогнозне	+/-	%
1	Чистий дохід, тис. грн.	42 109	44 214	2 105,5	5,0
2	Собівартість реалізованої продукції, тис. грн.	32 884	33511	627,0	1,9
3	Витратомісткість продукції, грн/грн	0,78	0,76	0,05	-2,9
4	Середньорічна вартість основних фондів, тис. грн.	6 862,50	7 397	534,5	7,8
5	Амортизаційне навантаження, грн/грн	0,024	0,029	0,005	20,0
6	Коефіцієнт придатності, %	24,11	27,65	3,5	14,7
7	Рентабельність основних засобів, %	29,2	35,3	6,2	
8	Валовий прибуток, тис. грн..	9 225	10 703	1 478,5	16,0
9	Чистий прибуток, тис. грн	2001	2613,3	612,3	30,6
10	Рентабельність продукції, %	28,05	31,94	3,9	
11	Чиста рентабельність продажу, %	4,75	5,91	1,2	

Середньорічна вартість основних засобів зростає на 7,8%, а коефіцієнт придатності збільшується на 14,7%. Рентабельність основних засобів зростає на 6,2%, валовий прибуток – на 16%, чистий прибуток на 30,6%, а чиста рентабельність продажу – на 1,2%.

Відповідно термін окупності інвестицій у верстат становитиме:

$$T_{\text{окупності}} = \frac{1\,071}{612,3 + 267,75} = 1,22 \text{ роки}$$

Оскільки термін окупності становить трохи більше року, то дисконтування не використовуємо. 1,22 роки – дуже привабливий показник, що свідчить про високу ефективність інвестицій. Зменшення витрат, значне збільшення

продуктивності, покращення якості продукції роблять реалізацію запропонованого заходу стратегічно важливим для конкурентоспроможності та фінансової стійкості ПрАТ «ВО «Восход». Хоча покращення складно трансформувати у миттєві фінансові показники, разом з тим це безсумнівно зміцнює позиції підприємства на ринку, у майбутньому це може дозволити збільшити ціну та зменшити ризики втрати клієнтів через низьку якість.

Інвестування в сучасне обладнання запобігає подальшому моральному зносу виробничих потужностей, зберігаючи конкурентоспроможність підприємства у довгостроковій перспективі.

Оскільки чистий прибуток підприємства складає 2 001 тис. грн, а його річне збільшення в результаті впровадження запропонованого заходу прогнозується на рівні 612,3 тис. грн, підприємство, маючи запас ліквідності, може профінансувати придбання верстата без залучення кредитних коштів.

Порівняння отриманих даних із цільовими показниками ефективності, визначеними у таблиці 3.4 дозволяє зробити висновок, що реалізація запропонованого проекту є доцільною.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційні роботі бакалавра поставлене та вирішене актуальне завдання з теоретичного обґрунтування та розробки практичних рекомендацій щодо удосконалення управління основними засобами підприємства.

Одержані результати дозволяють зробити такі висновки.

Узагальнено теоретичні основи управління основними засобами підприємства. Встановлено, що в Україні спостерігається проблема недостатнього фінансування оновлення виробничих потужностей та їх виведення з обігу. Це підкреслює критичну важливість безперервного контролю за станом основних засобів. Такий моніторинг не лише дозволяє виявити можливості для підвищення ефективності їх використання, а й сприяє загальному поліпшенню господарської діяльності підприємства. Виявлено, що в управлінні основними засобами застосовують різноманітні методологічні підходи: функціональний, процесний, стратегічний, системний, ситуаційний та інтегрований. Вибір конкретного підходу залежить від низки важливих факторів. Серед них - масштаб підприємства, обсяг повноважень керівника, етап життєвого циклу компанії та її продукції, а також сфера діяльності бізнесу. Показано, що основні засоби є основою будь-якого виробництва, ключовою складовою його матеріально-технічної бази та рушійною силою розвитку. Їхній стан та продуктивність використання безпосередньо впливають на підсумкові результати господарської діяльності підприємства. Через те, що основні засоби є значною складовою капіталу і відіграють ключову роль у діяльності будь-якого вітчизняного виробника, їхній стан та ефективність використання потребують безперервного контролю. Встановлено, що ефективність використання основних засобів оцінюється за допомогою таких показників, як фондвіддача, рентабельність основних засобів та прибуток на гривню основних засобів. Виявлено, що існують два основні підходи до вдосконалення використання основних засобів: екстенсивний (збільшення часу роботи) та інтенсивний

(збільшення віддачі за одиницю часу). Зазначено, що в умовах постійно мінливого економічного ландшафту (зумовленого технологічними інноваціями, змінами в споживчих уподобаннях, політичною нестабільністю, законодавчими нововведеннями тощо) стратегічне управління основними засобами набуває особливої важливості. Воно дозволяє підприємствам адаптуватися до цих змін і зберігати конкурентоспроможність.

Проаналізовано підприємницьку діяльність ПрАТ «ВО «Восход» - вітчизняного виробника навісної сільськогосподарської техніки. Встановлено, що попри суттєве падіння виручки у 2023 р. ПрАТ «ВО «Восход» не втратило прибутковості, а у 2024 р. змогло досягти повноцінного фінансового відновлення, отримавши рентабельність вищу, ніж у 2022 р. Гнучке управління собівартістю дозволило не лише зберегти, але й покращити фінансові показники. Така динаміка є позитивною у стратегічному контексті: підприємство продемонструвало здатність пройти період кризи без катастрофічних наслідків і продемонструвало відновлення і зростання ефективності, що свідчить про сильну операційну модель, адекватне реагування на ризики та правильні управлінські рішення. Вивчено динаміку двох ключових компонентів активів підприємства, які виконують різні, але взаємопов'язані функції у виробничо-господарській діяльності – оборотних активів та основних засобів. Показано, що тенденція до зниження обох компонентів є небезпечною. Вона врівноважується підвищенням оборотності оборотних активів (+ 48% за період), продуктивності (+58% за період). Доцільним виглядає впровадження гнучких виробничих стратегій: аутсорсингу, модульного виробництва тощо. Побудовано регресійну модель, яка дозволила визначити значення коефіцієнта забезпеченості основних засобів оборотними активами за якого рентабельність продукції буде максимальною: якщо $K_{ЗОАОЗ} = 5,18$ (тобто на кожен гривню основних засобів припадатиме 5,18 грн оборотних активів), рентабельність продукції буде максимальною та становитиме 28,8%. Подальше збільшення рівня забезпечуваності не сприятиме збільшенню рентабельності. Виявлено, що у 2024 р. за рахунок більш ефективного управління дебіторською заборгованістю, а

також більш виваженої політики щодо формування запасів структура активів покращується, але все ще не виконується ключова умова платоспроможності: $A_1 < P_1$, тобто підприємство все ще має ризик негайної неплатоспроможності, затримує розрахунки з постачальниками та потребує зовнішнього фінансування. Показано, що 2022 – 2023 рр. характеризується високим рівнем фінансової напруги, нездатністю оперативно покривати зобов'язання, високим ризиком неплатоспроможності, хоча загальні оборотні активи перевищували зобов'язання. У 2024 р. відбувається суттєве покращення показників ліквідності (особливо абсолютної та швидкої), що стало результатом покращення платіжної дисципліни клієнтів, поступового відновлення та збільшення обсягів реалізації, оптимізації запасів. Для підприємства важливо контролювати структуру оборотних активів, щоб уникнути «заморожування» капіталу в неліквідних позиціях. У 2023 – 2024 рр. підприємство є надзвичайно фінансово вразливим, оскільки відчуває гостру нестачу обігових коштів власного походження: вся короткострокова діяльність фінансується за рахунок короткострокових кредитів, а також за рахунок кредиторської заборгованості. Золоте правило виконується із запасом: прибуток у 2024 р. порівняно із 2022 р. зростає набагато швидше, ніж виручка. При цьому виручка все таки трохи зростає, а вартість активів при цьому скорочується, що свідчить про те, що підприємство генерує прибуток за рахунок меншого обсягу ресурсів, що є дуже позитивним сигналом для інвесторів та власників. Для підтримки позитивного тренду підприємство має інвестувати в автоматизацію та технологічне оновлення. Отримані показники рентабельності у 2024 р. свідчать про стабільне відновлення, конкурентоспроможність та стійкість до зовнішніх викликів. ПрАТ «ВО «Восход» впевнено рухається до високого рівня економічної ефективності, має збалансовану структуру витрат і доходів, демонструє раціональне використання ресурсів і здатне генерувати прибуток навіть в умовах нестабільного зовнішнього середовища. Для оцінки ймовірності банкрутства було застосовано п'ятифакторну модель Е. Альтмана. У 2022 році значення коефіцієнта Z становило 1,69, що свідчить про високу ймовірність фінансової неспроможності, підприємство характеризувалося як

фінансово нестабільне з низьким рівнем фінансового потенціалу. У 2023 році значення Z зросло до 2,81. Це вказує на низьку ймовірність банкрутства, підтверджуючи прибутковість діяльності підприємства. У 2024 році коефіцієнт Z досяг 3,7. Це свідчить про дуже низьку ймовірність банкрутства. Діяльність підприємства залишалася прибутковою, його фінансове становище було стабільним, а фінансовий потенціал - високим.

Оцінено ефективність управління основними засобами ПрАТ «ВО «Восход». Підприємство впроваджує адаптивну виробничо-орієнтовану модель управління основними засобами. Пріоритет надається інвестиціям у технології (машини та обладнання, тобто в активну частину основних засобів, які беруть безпосередню участь у створенні доданої вартості), при цьому нерентабельні та неключові активи виводяться з експлуатації. Така стратегія відповідає умовам воєнного часу, коли мобільність, технологічна гнучкість, обережний (ощадливий) підхід інвестування у капітал є важливішими пріоритетами за довгострокову інфраструктуру. У такому разі ПрАТ «ВО «Восход» має уникати надмірної залежності від окремих активів, шукати баланс між ефективністю та безпекою. В процесі формування своєї стратегії щодо формування основних засобів ПрАТ «ВО «Восход» поєднує елементи оновлення з оптимізацією (скороченням) обсягу наявних потужностей, спрямовану на трансформацію структури основних засобів. Загальне скорочення залишкової вартості основних засобів у структурі первісної вартості підтверджує, що підприємство не здійснює оновлення основних засобів на достатньому рівні. За результатами SWOT-аналізу встановлено, що пріоритетним для ПрАТ «ВО «Восход» є забезпечення планової модернізації з урахуванням життєвого циклу обладнання, що має враховувати не лише фізичний, але й моральний знос основних засобів. У цьому контексті перспективним напрямком для розвитку стратегії управління основними засобами виглядає: поетапне технічне оновлення із пріоритетом для критичних виробничих ділянок; аналіз доцільності аутсорсингу окремих функцій, якщо оновлення власних активів буде визнане економічно не вигідним; моніторинг технічного стану і формування резервів під капітальні ремонти чи

оновлення; планове нарощування частки основних активів для зупинки негативної динаміки придатності.

Обґрунтовано управлінські рішення щодо підвищення ефективності управління основними засобами ПрАТ «ВО «Восход». Встановлено, що вибір оптимальної форми оновлення основних засобів підприємства - це стратегічно важливе управлінське рішення, особливо для виробничого підприємства, яке працює в умовах високої конкуренції, технологічних змін та нестабільного зовнішнього середовища. Оптимальна форма оновлення основних засобів - це баланс між економічною ефективністю, технічною доцільністю і стратегічною відповідністю. Рекомендованою формою оновлення основних засобів є модернізація. Для оптимізації ефективності експлуатації основних фондів пропонується замінити існуючий верстат для кисневого різання металу, який має понад 90% зносу і періодично уповільнює виробничі процеси, на токарно-фрезерний трьохвісний верстат з ЧПК SZGH-36 Y. Заміна цього "вузького місця" є ключовим кроком. Метою модернізації активної частини основних засобів ПрАТ «ВО «Восход» є забезпечення технологічної стійкості, підвищення продуктивності та керованості витрат із мінімізацією зовнішніх ризиків. Побудовано діаграму Ганта, яка візуалізує план реалізації стратегії оновлення основних засобів. Запропоновано перелік показників ефективності, за якими рекомендується контролювати прогрес і доцільність обраних управлінських дій реалізації кожного етапу запропонованої стратегії. Експерти вважають, що використання плазмового різання з числовим програмним керуванням (ЧПК) дозволяє значно підвищити якість обробки металів та сплавів завдяки високоточному розкрою складної конфігурації. Впровадження такого обладнання суттєво прискорить процеси різання та поліпшить якість краю. Вартість верстата з доставкою та монтажем, підготовкою персоналу, запасними частинами становить 1 071 тис. грн. ПрАТ «ВО «Восход» має можливість профінансувати це придбання за рахунок власних коштів, не залучаючи додатковий позиковий капітал, що відповідає умовам заявленої стратегії, оскільки дозволяє уникнути зростання боргового навантаження. Оскільки ROE

та ROA є меншими за відсотки, які підприємство сплачує за позиками, таким чином залучення додаткових позик негативно впливатиме на показники ефективності використання фінансового потенціалу, таким чином фінансування запланованого заходу варто здійснити за рахунок власних коштів. Через заміну наявного станку економія електроенергії складатиме 48 МВТ*год, що становитиме 111,2 тис. грн; економія за рахунок зниження браку становитиме 350 тис. грн; економія за рахунок заміни кисню атмосферним повітрям (ми пропонуємо замінити кисневий верстат на плазмовий) складає 150 тис. грн.; економія на ремонті та обслуговуванні, скороченні простоїв (зменшення втраченої вигоди) складає 80 тис. грн. Таким чином, загальна економія складає 791,2 тис. грн/рік. Середньорічна вартість основних засобів зростає на 7,8%, а коефіцієнт придатності збільшується на 14,7%. Рентабельність основних засобів зростає на 6,2%, валовий прибуток – на 16%, чистий прибуток на 30,6%, а чиста рентабельність продажу – на 1,2%. Термін окупності - 1,22 року.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

1. Олійник Т.Г., Онопрійчук Д.О., Пшеничний І.С. Ефективність управління основними засобами аграрних підприємств. *Modern Economics*. 2024. № 43. С. 73 – 81. DOI: [https://doi.org/10.31521/modecon.V43\(2024\)-10](https://doi.org/10.31521/modecon.V43(2024)-10)
2. Петренко А.Я., Попова В.Д. Організація обліку основних засобів та шляхи її вдосконалення. *Економіка і суспільство*. 2018. № 18. С. 994 – 1001. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2018-18-138>
3. Найда А.В., Чигіна Х.С. Науково-методичні аспекти аналізу основних засобів. *Economic Bulletin of the Black Sea Littoral*. 2022. № 3. С. 59 – 67.
4. Васільєва Л.М., Бугайт Т.О. Узагальнення наукових підходів до сутності поняття «основні засоби» як об'єкта бухгалтерського обліку. *БізнесІнформ*. 2023. № 9. С. 186 – 191. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2023-9-186-191>
5. Єпіфанова І.Ю., Ткачук Л.М., Беркатюк Ю.О. Теоретико-методичні аспекти управління основними засобами будівельних підприємств. *Innovation and Sustainability*. 2022. № 4. С. 94-100. DOI: <https://doi.org/10.31649/ins.2022.4.94.100>
6. Мостенська Т.Г., Ковтун О.А. Теоретичні підходи до управління основними засобами підприємства. *Ефективна економіка*. 2020. № 1. DOI: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2020.1.94>
7. Стеців І.С., Кулик М.А. Особливості управління основними засобами на теплоенергетичних підприємствах. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 42. С. 205 – 210. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastructure42-35>
8. Тростянська К., Фелонюк О. Аналітичний огляд забезпеченості підприємств основними засобами. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2022. № 6. С. 119 – 123. DOI: [https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6\(2\)-22](https://doi.org/10.31891/2307-5740-2022-312-6(2)-22)

9. Мулик Т.О. Аналіз основних засобів підприємства: методичні та практичні аспекти. *Інфраструктура ринку*. 2020. № 46. С. 113 – 122. DOI: <https://doi.org/10.32843/infrastruct46-19>

10. Проскурович О., Завгородня Т., Горбатюк К. Діагностування ефективності використання основних фондів засобами економетричного моделювання. *Modeling the development of the economic systems*. 2022. № 1. С. 15 – 25. DOI: <https://doi.org/10.31891/mdes/2022-3-2>

11. Джеджула В.В., Єпіфанова І.Ю., Волоська Н.Р. Сутність поняття «основні засоби». *Східна Європа: Економіка, бізнес та управління*. 2016. № 4. С. 127 – 131.

12. Луцька Н., Цюцяк І., Цююяк А. Сутність основних засобів та аналіз ефективності їх використання в умовах цифрової трансформації. *Галицький економічний вісник*. 2024. № 6 (91). С. 71 – 80. DOI: https://doi.org/10.33108/galicianvisnyk_tntu2024.06.071

13. Бровко Л.І., Галаган Т.І., Бровко Є.І. Економічна ефективність використання основних фондів сільськогосподарських підприємств. *Інвестиції: практика та досвід*. 2017. № 22. С. 22 – 26.

14. Економіка підприємства: Навчальний посібник / О.М.Бандурка, Є.В.Ковальов, М.А.Садиков, О.С.Маковоз; за заг.ред. О.М. Бандурки. Х.: ХНУВС. 2017. 192 с.

15. Поповиченко І.В., Спіріданова К.О., Загустіна А.Є. Основні напрями підвищення ефективності використання основних фондів в сучасних умовах господарювання. *Економічний простір*. 2019. № 145. С. 149 – 159. URL: <https://prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/110> (дата звернення: 18.05.2025).

16. Александрова В.О. Чайка Т.Ю., Коротких Н.О. Економіка підприємства: ефективне використання основних засобів. *Вісник НТУ «ХПІ»*. 2021. № 3. С.27 – 31. DOI: <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2021.3.27>

Танасюк І.М. Формування стратегії відтворення основних засобів підприємства у сучасних умовах. *Науковий вісник Одеського*

національного економічного університету. 2024. № 5-6 (318 -319). С. 129 – 135. DOI: <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2024-5-6-318-319-129-135>

18. Сафонік Н.П. Стратегічне управління відтворенням основних засобів підприємств в контексті динамічності економічного середовища. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2023. Т. 22. № 2 (54). С. 170 – 180. DOI [https://doi.org/10.18524/2413-9998.2023.2\(54\).292679](https://doi.org/10.18524/2413-9998.2023.2(54).292679)

19. Дергун Р. Бар'єри для інвестицій. *АгроМаркет*. 2019. Листопад. URL: <https://agrotimes.ua/article/baryer-dlya-investytczij/> (дата звернення 14.05.2025).

20. Алексеєва Л. М. Аналіз конкурентного середовища промислового підприємства. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції "Менеджмент та маркетинг як фактори розвитку бізнесу", 17-19 квітня 2024 р. / [відп. ред. та упоряд. В. В. Храпкіна, К. В. Пічик] ; Національний університет "Києво-Могилянська академія" [та ін.]. Київ : Видавничий дім "Києво-Могилянська академія", 2024. Т. 1. С. 176-178. URL: <https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/30350> (дата звернення: 20.05.2025).

21. Костирко А.Г., Гаврилюк Р.І. Особливості формування і відтворення основних засобів аграрної галузі. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. № 15. С. 230 – 232.

22. Основний капітал у Західному регіоні України: сучасний стан і перспективні напрямки модернізації: монографія / [наук. ред. д.е.н., проф. С.О. Іщук]; НАН України ; ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього». Львів. 2005. 172 с.

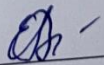
Відгук
на кваліфікаційну роботу ступеня бакалавра
студента групи 073-21-3
Лагуткіна Аллена Сергійовича

на тему «Обґрунтування ефективності рішень у сфері управління основними засобами підприємства»

- 1) Актуальність теми: Виробництво сільськогосподарської техніки є капіталомістким процесом. Це означає, що основні засоби становлять лівову частку активів підприємства. Амортизаційні відрахування, витрати на ремонт, обслуговування та простої обладнання прямо впливають на кінцеву ціну продукції. Якщо верстати простоюють або працюють неефективно, компанія несе зайві витрати. Висока собівартість автоматично зменшує прибутковість кожного проданого агрегату сільгосптехніки. Ринок сільськогосподарської техніки є висококонкурентним, з присутністю як вітчизняних, так і іноземних виробників. Щоб успішно конкурувати, підприємству необхідно виробляти якісну продукцію, підтримувати оптимальні ціни, бути гнучким. Тому ефективне управління основними засобами – це не лише операційне, а й стратегічне завдання, що безпосередньо впливає на фінансову стійкість, конкурентоспроможність та потенціал для його розвитку на ринку.
- 2) Лагуткін Аллен Сергійович показав достатньо високий рівень концептуальних знань та володіння станом питання, що характеризується наявністю негрубих помилок або описок. При цьому має місце критичне осмислення основних теорій, принципів, методів і понять у професійній діяльності менеджера, що характеризується використанням комплексу взаємодоповнюючих методів дослідження: методів теоретичного узагальнення та критичного аналізу, економіко-статистичного, економічного, фінансового, стратегічного аналізу, кореляційно-регресійні методи.
- 3) Бакалавр проявив уміння виявляти проблеми, формулювати гіпотези та розв'язувати проблеми, обирати адекватні методи та інструментальні засоби, збирати та логічно й зрозуміло інтерпретувати інформацію, використовувати інноваційні підходи до вирішення завдань в практичній діяльності з не грубими помилками.
- 4) Студент виявив достатньо високий рівень володіння проблематикою галузі професійної діяльності менеджера з незначними хибами.
- 5) При цьому мова написання роботи є точною, логічною та виразною. Думки викладено послідовно, наявні логічні власні судження та доречна аргументація, здатність робити висновки та формулювати пропозиції.
- 6) Відмічається доречна комунікаційна стратегія.
- 7) Лагуткін А.С. показав високий рівень автономності та відповідальності, наявні уміння управляти комплексними діями або проектами, високий рівень відповідальності за прийняття рішень у непередбачуваних умовах; високий рівень відповідальності за професійний розвиток окремих осіб та/або груп осіб. Відмітимо здатність до подальшого навчання з високим рівнем автономності.

Кваліфікаційна робота в цілому заслуговує оцінки « добре ».
Упевнене володіння компетенціями менеджменту особистості (не реалізовано дві вимоги)

Науковий керівник дипломної роботи
к.е.н., доц. кафедри
менеджменту

О.Г. Грошелева

РЕЦЕНЗІЯ

на кваліфікаційну роботу ступеня бакалавра
студента групи 073-21-3
Лагуткіна Аллена Сергійовича

на тему «Обґрунтування ефективності рішень у сфері управління основними засобами» підприємства»

Актуальність постановки і розроблення завдань Ефективне управління основними засобами є критично важливим завданням для керівництва будь-якого підприємства. Це не просто питання обліку активів, а стратегічний чинник, що впливає на конкурентоспроможність, фінансову стабільність та довгостроковий розвиток підприємства. Сільськогосподарська галузь постійно розвивається, вимагаючи новішої, ефективнішої та екологічнішої техніки. Для виробника це означає необхідність модернізації виробничих потужностей. Старі верстати можуть не відповідати сучасним стандартам точності або продуктивності. Ефективне управління передбачає своєчасну оцінку морального та фізичного зносу обладнання та планування його оновлення. Виробництво інноваційної техніки вимагає використання передових технологій обробки матеріалів та складання. Без ефективної стратегії управління основними засобами це неможливо.

Обґрунтованість висновків і пропозицій Теоретичною основою проведеного дослідження є 22 джерела, на які зроблено посилання у роботі. Висновки, що наведені у дипломній роботі, достатньо обґрунтовані проведеними розрахунками, отриманим економічним ефектом.

Участь студента у проведених дослідженнях, теоретичній та аналітичній обробці отриманих результатів, формулюванні наукового положення / ідеї/ Лагуткін Аллен Сергійович брав активну участь у проведених дослідженнях, теоретичній та аналітичній обробці отриманих результатів, формулюванні наукового положення та методики

Вміння студента чітко, грамотно й аргументовано викладати матеріал, правильно оформляти його Бакалавр показав високе вміння чітко, грамотно й аргументовано викладати матеріал, правильно оформлювати його згідно з чинними методичними рекомендаціями

Недоліки щодо змістовної частини роботи, оформлення В процесі дослідження теоретичних засад управління основними засобами доцільно було б глибше врахувати закордонний досвід, зробивши посилання на англійські видання, а також більш чітко відзначити специфіку галузі, у якій працює досліджуване підприємство.

Висновок щодо рекомендації до захисту в ЕК: рекомендовано.

Зав. кафедр. ЕАФ
(Місце роботи та посада рецензента)

[Підпис]
(підпис)

Логотип О.В.
(ініціали)